

VÄLIS-EESTI

IV

1933

ALMANAK

PLUTTEIN

NAPSI- & LIKÖÖRIVABRIK

U-ü. „EMLO“

TALLINN, PIKK 17. TELEFON 431-08.

soovitab oma peenemaitselisi

konjake: Vieux, Tres vieux, Extra j. t.

likööre: Crème d'Orange, Cherry Brandy, Curacao, Nalivka j. t., **napse:** Vodka,

Kümmel, Subrovka j. t.

Saadaval igas restoraanis ja veinikaupluses Eestis.

EXPORT

Märkus: Saadame plaate välismaale nende väärtuses ja saatekulude ettesaatmisel. Saatekulud Ameerikasse. Kr. 2.50 kilo pealt.

Suurim valik

raadioaparaatidest

ja üksikosadest Eestis. Täiuslikum parandus-laboratoorium. — Ameerika aparaatide kohandamine Eesti oludele.

KÕIK EESTIKEELSE GRAMMOFONI PLAADID

hinnaga ä kr. 3.— Plaatide nimikirjad postikulude katmisel.

A-S.

A. Tormolen & Ko

Tallinn, Raekoja plats 17.

Telefon 428-06.

VÄLIS-EESTI ALMANAK

1933.

IV

5. AASTAKÄIK

Rahvuse sidemed.

V.-E. Almanakile kirjutanud A. PRANSPILL, New Yorgist.

Kui eestlased kodumaalt lahkuvad, et võõrsil omale paremaid elamisvõimalusi otsida ja kuskil kaugel uut kodu luua, siis jääb neile tihti kahe silma vahele asjaolu, et neil peale söögi ja katte, peale korraliku kodu, tarvis on oma rahvuslikku seltskonda. Siin on küsimus umbes sarnane, kui õhuga — nii kaua, kui see meil vabalt ja kül-lusesse tarvitada on, ei tule meile mõt-tessegi selle tarvituse olemasolu. Sel-lest saadakse alles siis aru, kui teda ei ole.

Inimene on seltskondlik olemus, kes ainult siis saab täielikult välja arene-da, kui ta teiste omasugustega tihedas ühenduses seisab, nende kaasabi tar-vitab ja neile oma tegevusega vastu tu-leb, niipalju kui seda olud nõuavad.

Paljud vaatavad New Yorgile, kui suurele sulatispajale, kus paljude rah-vuse elementid üheks uueks Ameerika tõuks kokku keevad. Selles oletuses peitub omajagu tõtt. Kuid meie ei pea siiski unustama, et selle rahvuse üm-bersümmitamise juures rahvuse element iseenesest ikkagi mõjuv tegur on kõi-gis seltskonna eluavaldistes. Seal aga, kus suur hulk ühe rahvuse liikmeid koos elab, paistab nende rahvuse vaim ja iseloom silma iga sammu peal, mis kõige enam selles avaldub, et iga rah-

vuse liikmeskond omavahel kokku hoi-ab ja oma rahvuse huvide kohaselt te-gutseb, olgu küsimus majanduslikult või vaimliselt alalt.

Rahvussidemete maksvuse kohta saa-me kõige parema pildi, kui tähele pa-neme New Yorgi tööolusid. On igapäe-vaseks nähteks, et töölevõtja foremani rahvuslik kuuluvus ka töölevõetavate tööliste rahvuse ette kirjutab. Nii lei-ate, et juudi ärimees alati eesõiguse an-nab juutidele, itaallane võtab tööle itaallase, rootslased ja norralased hoi-avad samuti ikka oma rahvuse poole. Tuleb tööliste lahtilaskmine, siis lahku-vad alati teise rahvuse liikmed esimes-tena.

New Yorgi linnavalitsus on juba mitu põlve Iiri rahvuse liikmete käes ja paljugi puudusi, mis linnavalitsu-ses esile on kerkinud, võib otsekohe iir-laste arvesse kirjutada. Kuid sellest Ameerikas ei räägita. Siin on kombeks rahvuse küsimuse üle vaikida ja ta pa-hede peale silmad sulgeda, et seisukord suurte sõelumiste tõttu liiga teravaks ei läheks. Ja rahvuse mõju kestab edasi.

Novembrikuu valimistel, mis itaal-lase La Guardia linnapea kohale viis, tuli see rahvusliku kuuluvuse tegur õi-ge mõjuvalt esile. La Guardia kandi-

datuur läks läbi peajasjalikult põhjusel, et teda ta oma rahvuse liikmed täiel määral toetasid, ja et neile sakslaste poolt mõjuvalt abi tuli. Ja valimistel otsustatakse, kui kandidaadid valijatele tundmatud on, nende nime kõla rahvusliku kuuluvuse järele.

Sotsialismi õpetuse järele ei pea rahvuslikkudel vahedel suurt tähtsust olema, vaid tööliste klassi huvid peavad olema ühised igal maal. Kuid Ameerikas võite igal sammul tähele panna, et töölevõtmisel ja lahtilaskmisel ei maksa siiski tööliste poliitiline alluvus, vaid rahvuslik kuuluvus. See tähendab, et juudi sotsialistist ärimees laseb lahti muulase sotsialisti ja peab ametis oma rahvuse liikme, kellel tema poliitiliste vaadetega ühist ei ole. Internatsionalismi ideaal — see on küll ilus sõnaks suhu võtta, kuid tegelikult selle järele ei käi ka kõige kuumemad poolehoidjad.

Sellest järeldus, et ka eestlastel tuleb oma rahvuslikule ideaalile truuks jääda ja oma vahel rahvuslikult kokku hoida, kui nad tahavad edu saavutada ja töövõitlusele edukalt vastu panna. Niipalju kui Ameerika eestlaste iseloom otsustada lubab, peab tunnistama, et eestlaste rahvuslik iseteadvus on kaunis nõrk. Ühised ettevõtted, mis Eestile rahvuslikult tähtsad, ei leia küllalt toetust eestlaste poolt. Siin on osalt süüdi ka kodumaa olud ja kodumaa puudulik kasvatus.

Ei saa ju meie rahvuslikku teadvust kodumaalgi kuigi tugevaks pidada. Eestlane on oma rahvustundega olnud alati tagasihoidlik ja laseb end teiste aktiivsemate rahvaste poolt tahaplaanile suruda. Ometi ei peaks meil olema mingit põhjust oma rahvust rohkem häbeneda, kui mõnel teisel rahval, olgugi suurrahval. Rahva arvu vähesus

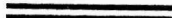
ei ole häbi. Kuid seda rohkem austust väärrib rahvas, kes oma väikese arvu juures on suutnud säilitada rahvusliku iseteadvuse. Rahva suuruse määrajateks ei ole ju sageli rahva arv, vaid kultuurilised saavutised, vaimne suurus ja majanduslik tugevus. Rootsi, Norra, Taani ja m. t. seisavad vääriiselt suurrahvaste kõrval ja paljudel ei tule meelegi neid pidada väikerahvasteks, kuigi nad seda on.

Kuid rahva kõrge kultuurilise astme, vaimlise suuruse ja majandusliku tugevuse saavutamiseks on vaja tugevat rahvuslikku iseteadvust ja kokkuhoidu.

Kui kodumaa oma rahva rahvusliku tunde arenemise eest oleks rohkem hoolitsenud, siis oleksid ka need kodumaa pojad-tütred, kes on valgunud võõrsile, võinud viia omaga kaasa suurema rahvusliku iseteadvuse bagaashi, mis oleks tulnud suuresti kasuks eestlaste koondamisele välismail.

Loodame, et tulevik sel alal parane mist toob. On hädasti vajaline pöörata suuremat tähelepanu rahvusliku iseteadvuse kasvatamisele, et vähemalt needki kaasmaalased, kes tulevikus asuvad võõrastele radadele, võiksid viia omaga kodust kaasa tugeva rahvustunde ja sellest anda osa ka varem väljarännanuile.

Ka võõrsil ei ole rahvustunde arendamine võimata, kui riik ja rahvas rohkem tähelepanu pööravad oma ülemaailma laialivalgunud poegadele-tütardele. Senisele eestlaste rahvuslikule loidusele võõrsil aitab kaasa suuresti kontakti kadumine kodumaaga ja oma kaasmaastega. Kui seda saaks ära hoida, oleks ka palju tehtud: kuigi rahvustunde alus on olnud nõrk — ta on siiski olemas ja vaevalt hõõguvast lõkkest võib saada vahest heleda leegi!

Queenslandi eestlane Ed. Lepp uudismaad valmistamas. Kändude juurimine koduste abinõudega.

Sigade ja jäneste paradisiis — Queensland Austraalias.

G. KEREMANN.

Austraalia 6½ miljonilise rahvahulga peale tuleb umbkaudu 80 tuhat töötatöölist. Sellest arvust langeb enamus suurte linnade peale, nagu Melbourne ja Sydney, kuna maal tööpuudus end kaugelt vähem tunda annab. Austraalias on tublil töömehel kaunis head väljavaated maale asumiseks.

Kasutamata maad on Austraalias palju, ja maa saamise tingimused on vist küll paremad kui kusagil mujal. Varematal aastatel oli võimalik ostuteel maa pärisomanikuks saada, kuid 17 aastat tagasi tööliste valitsuse ajal lõpetati maa müümine, kogu vaba maa tunnistati riigi omanduseks ja nüüd antakse rahvale maad plokkidena rendile 99 aasta peale. Maa saamisel tuleb tasuda ainult maamõõdu raha (kehvuse korral jäetakse ka see võlgu), mis kõigub £ 10—15 vahel, ja maa hind tuleb tasuda 15 aasta jooksul. Kui on kavatsusel asutada lüpsifarmi, siis annab riik ka loomade ostuks laenu, kuid see tuleb tasuda 7 aasta jooksul. Ka igasu-

guste hoonete ehitamiseks ja aedade asutamiseks saab riigilt laenu. Lepingu järgi on maasaaja ainult riigi rentnik, kui ta oma võla on tasunud, siis sõlmatakse uus leping, mis annab temale muidu küll omaniku õigused, ainult ei luba talle maad edasi müüa.

Iseäranis häid asumise võimalusi pakub Queensland, mis on paremaid ja rikkamaid maa-alasid Austraalias. Suureks paheks on ainult see, et — nagu suuremalt jaolt troopikas alati — vihmariikadele, s. o. headele aastatele järgnevad aastad, kus vahest 6—8 kuud ei tule tilkagi vihma. Kuid teades seda, tuleb kehvade aastate jaoks tagavara soetada, siis ei anna see kliima iseäralikkus end just väga valusalt tunda.

Nagu enamasti iga hea ettevõtte juures, nii tuli ette alguses ka maa jagamisel pettuse juhtumeid. Tekkis aferiste, kes omale maad palusid, maa kättesaamisel aga kõik kallihinnalised puud oma plokist maha raiusid ja need maha müüsid, niiviisi teenides £ 500—1000,

siis oma maatüki maha jätsid ja jalga lasid. Eriti palju oli sarnaseid juhtumeid North Queenslandis, kus on suured metsad kallihinnaliste puudega, nagu siiditammed, seedrid jne.

Sarnane teguviis tunnistati riigi varguseks, ja et sarnaseid juhtumeid tulevikus ära hoida, määrati igasse asundusse üks riigi usaldusmees, kelle ülesandeks on iga asunikku silmas pidada ja tema tegevust jälgida. Eriti teravalt peetakse silmas uusi asunikke ja nende tegevuse kohta saadetakse siis valitsusele vastavad teated.

Nagu ülevaltoodust näha, võis vanasti maa omandamisel hinnaliste puude müügist (sest rendile antud maa oli ju metsaga kaetud) saada ilusa summa, mis palju kaasa aitas uue kodu asutamiseks. Kuid nüüd on olukord selles suhtes sootuks muutunud. Austraalia oma tarvidus kalliste puusortide järele on rahuldatud, välisturud nende jaoks puuduvad, ja kohalikud saeveskid ostavad kallihinnalisi puid inimeste käest poolmuidu. Selle tõttu ei tasu nende müük ja puud langevad enamasti tule-roaks maa puhastamisel. Üks Eesti mööblimeister V. Anny, kes seda nägi, ohkas nukralt: „Oleks Eesti lähemal, saadaks laevad järgi, milliseid varandusi võiks teenida!”

Kuigi põllupidaja on leidnud siit eest omale tänuliku looduse, on ta loonud omale ise vaenlasi, kes ta saavutusi hävitavad. Ühed niisugused on — sead. Need ei ole õieti metssead, vaid metsistunud kodusead. Farmerid lasevad omi sigu vabas looduses kasvada, ei anna neile käest süüa ja nii lähevad sead metsa, sest seal on nende jaoks toitu palju ja nad siginevad siis väga jõudsasti. Teine põlv on juba inimestest täiesti võõrdunud. Koduseast eralduvad nad veidi pikema ninaga, sest ta vaene mees peab omale toitu hankima ainult maa tuhmimisega ja see kasvatab „adra” pikemaks. Neid sigu on lõpma-ta palju. Juhtusin nendega mitu korda vastamisi. Nad on õige julged ja inimeste vastu sõbralikud — lähevad inimeste juurest mööda ja löövad kepsu.

Niisugused metsistunud sead ei heida armu ka oma endiste peremeeste viljapõldudele. Ühel Inglise farmeril oli 15 aakrit kartuleid kasvamas maas. Sead käisid neid tihti külastamas. Mehel ei aidanud muud, kui pidi nende soovimata külaliste vastuvõtmiseks olema püssiga valvel. Ühe kuu jooksul lasi ta maha üle kolmekümne suure sea. Selle lihaga ei olnud tal muud midagi peale hakata, kui mattis maa sisse. See ei tähenda, et nende liha süüa ei kolba. Nende liha on sama maitsev, kui kodusea oma, ainult rasva on vähem, enamasti tailiha.

Sead ei maksa siin pea midagi. Saja-kahekümneaerialised kodus nuumatud sead — turuhind ainult 30 shillingut. Sama raske metsiga — 5—10 shillingut. Selle väikese tasu eest ei ole mõtet neid turule vedada, vaid liha maetakse lihtsalt maha.

Mõtlesin siis sageli vorstitööstusele. Missuguseid häid suitsuvorste oleks siit saanud! Austraalia on suitsuvorstidest õige kehv. Kümnekond tublit vorstmeisterit oleks siit leidnud omale kulla-augu.

Eriti viimasel paaril aastal on mets-sigu väga palju siginenud. Tükivad suhkrupõldudele liiga tegema. Ühes karjas suhkrupõllul on nähtud korraga 30—40 siga. Suhkrupilliroo kasvatajad olid mures ja palusid valitsuselt kaitset sigade vastu. Targad mehed arvasid varsti hea nõu leidnud olevat. Muretseti erilist tõugu koeri, kes pidid sigu murdma. Kuid need koerad hakkasid meelsamini murdma lambaid ja ei halastanud isegi inimestele! Nüüd on häda suur, kuidas koertest lahti saab! Need on sobinud Austraalia tingodega ja nende arv kasvab jõudsasti.

Austraalia ongi hädas välisloomadega. Euroopast toodi kodujäneseid. Nüüd on nad muutunud nuhtluseks kogu maale.

Kuid oleme kaldunud kõrvale teemist.

Põlluharimisele tagasi pöördudes peame märkima, et vanasti oli Austraalias õige palju suhkruistandusi, kuid nüüd

suhkruistanduste alla enam maad ei anta, sest suhkrupeedang on ka juba suurem kui nõudmine ta järgi. Praegu küll London vana lepingu põhjal ostab suure hulga suhkrupeed Australiast, kuid kui leping lõpeb, on teadmata, kas seda uuendatakse, siis pole siin suhkrupeeda vist muud midagi teha, kui seda põletama hakata, nagu Ameerika seda oma puuvillaga tegi. Canberra keskvalitsusel oli kavatsus suhkrupeeda alandada, kuna Austraalia suhkrupeed oma hinna poolest — £ 36 tonn — välisturul kuidagi ei saa võistelda Kuuba odava suhkrupeeda, mille hind kõigest £ 6 tonn. Kuna aga suhkrupeed on siin Uniooni kätes, ei läinud see kavatsus läbi, ja suhkrupeed hind on Australias õige kõrge, 5 penni nael.

North Queenslandis kasvab õige hästi ka tubak, ainult selle kasvatamine nõuab õige suurt hoolt ja vaeva. Üks inimene ei jaksa kasvatada tubakat üle ühe aakri, sest tubak on õige õrn taim ja seda tuleb kasvatada otse „pihu all“, peab alatasa lehti söödikutest puhastama, ja seda tuleb teha kätega, sest mingisugust mürki tubakalehtedele riputada ei tohi. Kui taim juba jala pikkuseks on kasvanud, peab latvu paberiga kinni katma, et taime kuuma päikese eest kaitsta, ja kui oled suure vaevaga jõudnud nii kaugele, et su tubak on ilusti üles kasvanud, võib juhtuda, et tuleb ootamatult — nagu troopikas ikka — ränk vihm ja hävitab kogu su töövaeva.

Neli- viis aastat tagasi võis Australias tubakakasvatusega teenida omale päris hästi ülespidamist, sest siis valitsus toetas tubakakasvatust ja maksis selle eest võrdlemisi head hinda. Nüüd, kus tubakakaasjandus anti eraseltside kätte, on olukord muutunud, sest eraseltsid maksavad tubaka eest just oma heaksarvamise järgi. Kui Austraalia tubak oma headuse poolest kord suudab võistelda Inglise tubakaga, siis muidugi paraneb asi sel alal, kuid seni ei ole Austraalia tubak suutnud välja tõrjuda Inglise tubakat, ja viimase eest

on antud välja mitmed miljonid naela Austraalia raha.

Queenslandis 20—25 laiuse kraadi all kasvatatakse ka puuvilla. Puuvilla kasvatusega tehti algust 15 aastat tagasi, kuid õige väikesel arvul, alles 1923.—24. a. hakati puuvilla kasvatama suuremal arvul. Just sel ajal asus palju venelasi Siberist Austraaliasse ja need asusid puuvilla kasvatama, nii et puuvilla kasvatajatest on praegu ligikaudu 1/3 venelasi.

Algul olid puuvilla hinnad võrdlemisi head, aga nüüd on ka sel alal kriis tekkinud, nii et puuvillaistanduse asutamiseks ka enam maad ei anta. London oli seni jällegi Austraalia suurim tarvitaja, kuid on ette näha, et Austraalia puuvilla kaua õitseda ei saa, sest Jaapan laseb Austraalia turule kollast puuvillast riidet hinnaga 6 1/2 sh. yard, kuna Austraalia toodetud sama riie maksab 8 1/2 sh. yard. Ning Jaapanile turgu sulgeda ei ole võimalik, sest kaubalepingu põhjal Jaapan ostab Austraaliast suurel hulgal vilja ja lambavilla.

Lüpsifarmide alla antakse maad ilma takistusega, sest piimaasjandus on seni end hästi tasunud. Kord olid võihinnad küll tublisti langenud: või naelast makseti ainult 5—6 penni. Vanad farmerid, kel võlgu polnud, ei pilgutanud palju silmaga, aga teised, kel suure võlakoori, langesid verest kogu ni välja. Õnneks kestis sarnane olukord õige lühikest aega, ja nüüd on või hind jällegi 9—10 penni naelast. Aga ka siin on tulevik teadmata: London on ka sel alal kõige suurem kaubatarvitaja ja temast on edaspidine piimaasjanduse saatuse, sest uut turgu võile leida on — praegusel ajal vähemalt — võimata.

Nii annab ülemaailmne majanduskriis end sel rikkal maalgi õige teravalt tunda, ja lootused kiirele rikkastumisele Australias on alusetud. Ses mõttes Austraaliasse välja rännata praegusel ajal küll ei tasu. Pealegi maksab sõidupilet Eestist Austraaliasse suurt raha — eriti veel, kui välja rännata

terve perekonnaga, ja selle rahaga saab juba kodumaalgi midagi ette võtta.

Haiglastele inimestele, kelle tervis kodumaa kliima mõjul alati kidur, võiks siiski soovitada Austraaliasse asuda, sest sinne kliima on väga terve. Nende ridade kirjutaja oli Eestis alati haiglane ja kannatas väga kodumaa külma talve all, Austraaliasse välja rännates ei ole ta 10 a. jooksul ühtki päeva põdenud.

Inimene, kes rasket tööd ei karda ja kes on nõus asumaa maale, saab Austraalias ka praegusel raskel ajal ära elatud, olgugi, et varemad õitseajad, kus iga aine järele, mida Austraalias toodeti, olav nõudmine oli, möödas on.

*

Mis puutub Austraalia eestlastesse, siis peab tähendama, et nad on enamasti organiseerimata. Ainult Sydneys on olemas Eesti selts. Queenslandi osariigis elavad eestlased väga laialipillatult, selle tõttu on seltsi asutamine võimata ja läbikäimine teineteisega raskendatud.

Kõige rohkem elab eestlasi Gympies, mis asub North Queenslandis 100 miili Brisbane'ist põhja poole ja kus on väga hea ja terve kliima. Umbes 25 aasta eest rändas Kanadast Gympiesse kuus eesti perekonda: Jüri Kello naisega, Renglas naise ja kahe pojaga, Roon kahe poja ja kolme tütreaga, kaks venda Tipmanid, poissmees Aadu Saar, poissmees August Kudeberg ja kaks venda Antonid, kellest vanem oli perega ja noorem poissmees. Nooremad on vahepeal abiellunud ja omale iseseisva kodu loonud. Oskar Tipman abiellus Rooni tütreaga, Jaan Anton samuti Rooni tütreaga, Mihkel Renglas abiellus Inglise neiuga. Kõik need eestlased pole oma kodumaad — Eestit — näinudki, välja arvatud vennad Antonid. Venemaal rändasid nad Kanadasse, kus omandasid farmid. Kuid paar aastat ikaldust laostas farmid ja eestlased peale kümneaastast Kanadas viibimist hakkasid otsima uut kodu ja rändasid Austraaliasse.

Austraalia kliimaga on lugu vanemate eestlaste võrdluse järgi samuti, nagu lehmadega Vaarao unenäos, millest pajatab piibel. Seitse lahja lehma söid ära seitse prisket. Et siin just seitse seitsmele järgneks, ei ole kindel, aga kindel on see, et mitu aastat ikaldust ka siin võivad järgneda üheteisele ja kõik eelmiste aastate tulu hävitada. Kanada eestlaste õnneks juhtusid nemad siia priskel ajal. Vihma oli palju, kõik kasvas lopsakalt — kurke ja arbuuse võis leida isegi karjamaalt. Seesugune priske aeg kestis 5—6 aastat järgimööda. Siis aga tulid need „lahjad lehmad“, kes hakkasid „priskeid“ õgima. Kolmandal kuival aastal ei olnud kaheksal kuul tilka vihma — puudel kuivasid lehed, nii et neidki ei saanud loomatoiduks, nagu see kuival ajal on tarviduseks. Loomad lõppesid, mõnel mehel kuni viimseni. Oli jälle vaja alustada algusest peale. See maadlemine loodusega kestis kümme aastat, kuni põllumehed said niivõrra jalad alla, et võisid juba kõikidele raskustele eduga vastu panna ja lugeda suurema töö tehtuks. Õnneks farmeritele tuli ka suur maailmasõda — või naelast makseti 21 shill. loomadest 10 naela, 12 shill. ja 15 penni tükk (1 nael = 20 shill.; 1 shilling — 12 penni). See aitas karjakasvatajaid hästi edasi. Praegu elavad kõik vanemad eestlased rahuloldavalt.

Kohad on välja makstud. On ehitatud ilusad korralikud hooned. Pea igal mehel on oma auto. Kahjuks on nad aga enamasti kõik Eestile kaduma läinud. Juba nende vanemad elasid Venemaal, kust siis välja rännati võõrsile, lootuses lahendamata äraelamist leida, ja kui mõnigi mees nende hulgas veel eesti keelt räägib ja loeb, siis nende lapsed on juba kõik ingliskeelse hariduse saanud, muulastega abiellunud ning ei teagi Eesti olemasolust.

Hilisematel aegadel Eestist Austraaliasse väljarännanud eestlased — Salman abikaasaga ja Albert Moonak emaga — kes Gympiesse vanemate eestlaste lähedusse asusid,

on ka nii kibedasti töös oma kodu ehitamisega ja töö kõrval veel inglise keele õppimisega, et neilgi aega ei jatku Eesti vaimu levitamiseks. Ja tundub, et nemadki varsti Eestile kaduma lähuvad, sest Austraalia külge köidab neid soe, pehme kliima ja lahedamad elutingimused, nii et nad kunagi ei mõtle Eestisse tagasi minna. Sellest rahvustundest, mis nad kodumaalt teelusikaga kaasa töid, võtab Austraalia kulbiga ära.

Õige palju eestlasi elab Tableland'is („laudmaa"), mis asub samuti North Queenslandis, umbes 1000 miili põhja poole, kus nad omale on asutanud lüpsifarmid. Suurem jagu siin elavaid eestlasi on alles hiljuti sisse rännanud, välja arvatud Joosep Krahv, kes naise ja kahe pojaga rändas juba kümme aastat enne maailmasõda Austraalia, nimelt Brisbani, kus ta puutöölisena teenis head palka ja Brisbanis omandas mitu maja. Saatuse tabatuna müüs majad ja sõitis Venemaale, kus kaotas oma varanduse, päästes ainult Austraalia tagasisõiduraha. Visa iseloomuga Eesti mehena aitas ta end jälle jalule ja omandas Cairusi linnas maja. Hiljem asus elama maale, kus ostis kaks kohta. Tema majas valitseb siiaaani tugev Eesti meel, ta tellib isegi Eestist aegkirju.

Teisi eestlasi Tablelandis on: Peeter Pink, tubli Eesti mees, naise ja kahe tütreaga, käib suhkrut lõikamas, ja palgaline töömees töötab kodus farmis. Põntson naise ja ühe lapsega, teenib ühes suures Inglise farmis mehaanikuna, ostis ka teiste eestlaste naabrusse maad; täiesti eestimeelne mees. Albert Wiedebaum, poissmees, omab lüpsifarmi teiste läheduses.

Athertoni linnas (ka Tablelandis) asuvad majade ehitaja Põlma naise ja kahe tütreaga ja sama ametimees Willem Ann y (poissmees). Athertoni lähedal asub veel üks farmer Mikku naise ja pojaga.

Arvu järgi oleks võinud siin olla väike Eesti selts, aga puudub ühine vaim. Siiski käivad nad üksteisega lä-

bi ja tunnevad igatsust oma rahvuse järgi. Selle lühikese aja jooksul, mis nad Austraalias elavad, ei ole Eesti vaim jõudnud veel välja aurata. Mis tulevikus saab, ei tea. Eestisse tagasi ei mõtle neist aga keegi pöörduda.

Cracow'i kullakaevanduses töötab B. Vaapil, kes pärit Kuressaarest. See on tubli mees, kes Eesti nimele au teeb. Kui töömehel on tal nii hea kuulsus, et sel ajal, kui omad Inglise mehed sadamas asjata tööd ootavad, väljast sisse sõitnud eestlane tööle saab, kui ainult Vaapil teda soovitab.

Brisbanis elavaid eestlasi on: L a a m a n, kes hiljuti Eesti neiuaga abiellus, töötab päeviti sadamas, S o m e r a n t, abielus inglannaga, ka sadamas töö; E d. L e p p, abielus inglannaga, töötab hädaabitöödel kaks päeva nädalas, ja K o n t s naise ja kahe pojaga, samuti hädaabitööl. Siis on siin veel paar eestlast. Need kõik on alles hiljuti Austraaliasse välja rännanud, ja õige liikuvad inimesed, kes sinna tõttavad, kust tööd kuuldub. Ainult Brisbanis elav Aleksander S a h a r o v on juba 15 aasta eest oma kodumaalt lahkunud. A. Saharov on eestlane. Ta vene nimi on pärit ajast, mil venelased eestlasi maasaamise lubadusega vene usku meelitasid. A. Saharov on juba Austraalia alam, uue nimega Olsen, abielus inglannaga. Kodus valitseb küll inglise keel, aga mees ei suuda oma kodumaad unustada, räägib ja loeb meeeldi eesti keelt. Saadan talle V.-E. Almannaki, millest ta on vaimustatud.

Neil eestlastel, kes alles hiljuti kodumaalt lahkusid, on side kodumaaga muidugi alles nii tugev, et nad tihti oma kodumaale mõtlevad ja selle järgi igatsust tunnevad. Kuid Eestisse tagasi pöörduda ei kavatse neist keegi — Austraalias tunduvad võimalused heale elujärjele jõudmiseks siiski suuremad. Ja kui juba paljud aastad on võõrsil elatud, kui ollakse juba muulasega abiellunud, siis saab võõras keel koduseks keeleks, ja kaugel väike Eesti hakkab ununema.

„Mis teeksin oma kodumaa heaks, kui oleksin väliseestlane“.

Kirjatööde võistlus koolidele.

Möödunud hõimupäevaks andis Välis-Eesti Ühing koolide vanematele klassidele võistluskirjatööde teemi: „Mis teeksin oma kodumaa heaks, kui oleksin väliseestlane“, et tundma õppida meie õppiva noorsoo vaa- teid ja tundeid väliseestlase liikumise suhtes.

Kirjatöid on tulnud nii kesk- kui ka algkoolidest üldse 118. See materjal on osutunud määratu huvitavaks, mis peegeldab meie õppivat noorsugu kõige paremast küljest. Kui heidetakse ette meie vanemale põlvele rahvustunde lõtvust, siis ei saa seda kuidagi öelda meie noorte kohta. On liigutat lugeda neid rahvuslikust vaimustusest õhkuvaid ridu ja tekib veene, et kui meil seesuguse tugeva rahvustundega noorsugu, siis on Eesti kui rahva tulevik kindlustatud!

Nii kirjutab 12. a. Gustav R. Helme vala algkoolist:

„Mu kodumaa, kus olen sündinud ja kasvanud, kus on minu isakodu ja minu lapsepõlve mängukohad, mu vanemad vennad ja õed, kus olen ümber rännanud kõigis looduslikult ilusais kohis, kus on mulle kõik sõbralikult seletatud ja näidatud, mida ma enne ei teadnud, on mulle kallim kõigist maist. Ma tahaksin, et kord õitseks minu kodumaa ja ta rahvas oleks rõõmus ning vaba!“

Väike 10 a. Raymo S. Meeri algkoolist, Tartumaalt, kirjutab:

„Kui oleksin väliseestlane, siis kunagi ei unustaks mina oma kallist kodumaad ja rahvast. Kalli kodumaa ja rahva kasuks teeksin kõike head, mis võimalik ja mis võimalus minule lubab.“

Õpilased keskkoolist aga deklareerivad:
„Olla eestlane ja jääda eestlaseks, peab olema iga eestlase tahtmine...“

„Rahvustunne on suur ja püha...“

Õrnahingeline naisõppur aga tsiteerib:

„... Ma lähen läbi sinu eest,
Su priiust kaitstes, tulest veest,
Et seisaks sa, mu Eestimaa!...“

Ei tähenda noortel see, et Eesti on väike. Seda rohkem peab teda veel armastama, seda tugevam peab olema rahvustunne, leivad nad.

„Väikerahvas võib suurest rahvast igast küljest üle olla ja on ka üle ja seisab kõrgemal, kui sellel väikesel rahval on eneseväärtuse tunne, mis aitab teda ühiseks pe-

reks liita“, tõendab Jaak W. Jõhvi eragümnaasiumist.

Pea kõigis kirjatöödes on esikohal rahvustunne, milles noored leiavad suuri väärtusi. Ei igatsetagi kuigi palju võõraste maade järgi ja kuigi, siis ainult selleks, et silmaringi laiendada ja jälle tagasi pöörduda oma kodumaale. „öeldakse sageli, kus hea, seal isamaa. Kuid meie, tulev Eesti noorsugu, peame ütleva: kus isamaa, seal hea!“ pajatab üks õppur hoogsalt. Kuid esimese nõudena seavad üles noored, et ka võõrsil peavad jääma eestlased eestlasteks ja mitte alluma võõrastele mõjudele. Leidub kibedaid etteheiteid nende eestlaste aadressil, kes oma rahvale on jäänud võõraks. Paljude noorte silmis on see suurim patt.

„Kunagi meie ei tohi salata oma rahvustunnet, nimetades end mõne teise, suurrahva peresse kuuluvaks liikmeks... Toimides nii, oleme alaväärtuslikud isikud, kellel polegi õigust kanda oma rahvuse nime. Rahvustunne on suur ja püha!“ kirjutab Eleonora N. Jõhvist.

Algkooli noored on veel käreдамad. Armanda A., Helmest, 14 a. vana, ütleb täis pahameelt: „Olen kuulnud juhtumeid, kus eestlased on esinenud teiste rahvaste liikmetena, sest neil on tundunud häbi olla eestlased, väikese riigi kodanikud, millel pole veel mingisugust seisukohta maailma ajaloos. Kuid ma ütlen, see on alatus, see on isamaa teotamine ja tõsine patrioot ei pea toimima kunagi selliselt...“

Mõned noored ei ole silmapaari vahele jättnud ka abiellumise probleemi, mis samuti võib viia ümberrahvustumisele. Leitakse, et rahvuse huvides ei tohiks abielluda võõrmaalasega.

Artur G., Jõhvi gümnaasiumist, lubab teha selgitustööd välismaalaste seas, et on kahjulik, kui nemad abielluvad võõrast rahvusest isikutega, kuna see seab tihti lapsed väga viletsasse kahepaikesse osasse. Eriti siis, kui ema kuulub suure ja vägeva rahva perre: kuna lapsed tahaksid kuuluda ema rahvusse, kuuluvad nad aga ametlikult isa rahvusse.

Ellen V. töötabki abielluda ainult oma-maalasega, aga kui see võimata, siis lapsed lubab kasvatada ikkagi eestlasteks.

Jääda eestlaseks ja püüda alal hoida si-det kodumaaga, õhutades teisteski rahvustunnet, on suur ja õilis ülesanne, mida sead-

New Yorgi Eesti Haridusseltsi laulukoor.
Esireas keskel koori juhataja Dr. A. Maltseff. (Vaata lk 22.)

nud omale noored. Kuid üksikult on inimene nõrk, ühenduses peitub jõud, sellepärast leiab enamik noori, et vajaline on asutada Eesti seltsisid, kelle kaudu oleks hõlbustatud sideme pidamine kodumaaga. Seltsi kaudu saab kirjandust kodumaalt, seltsil on võimalus võõrastelegi tutvustada Eesti nime, selts võib turustada Eesti saadusi jne. Seltsid asutaksid Eesti noortele koolisid võõrsil, et noored ei kaoks võõrasse rahvasse.

Elisabeth B. ehitaks väliseestlastele kiriku, et nad usust ei taganeks.

Haralt V. asutaks ühes Eesti seltsiga kino, kus näidatakse ainult Eestist filme, et välismaalased tutvuksid Eesti ilusamate kohtadega ja kasvaks turistide arv.

Üks 3. klassi naisõppur lahendaks aga asju kodumaa kasuks kaugelt suurejoonelisemalt. Kui ta kuulsaks on saanud, laseks kaotada kõikide riikide vahel välispassid. Raha kõigis riiges paneks liikuma ühesuguse. Palju sõjariistu ja sõidukeid muretses oma kodumaa kaitseks. Sõlmiks kaubalepinguid teiste riikidega jne.

Mitte vähem suurejooneline on teise nooruri kava, mille järgi ta asutaks Eesti org-e, kes saadaksid välja ekspeditsioonid, mis otsiksid üles maavarade — kulla ja teiste väärmetallide asukohad, et saaks varandusi, millega võiks ehitada mitmesuguseid masinaid, laevu, lennukeid, sõjaväerust oma kodumaale praegusel äreval ajal.

Ärivaimu on kindlasti sel keskkooli noorel, kes Eesti saaduste turustamise üle muret tunneb:

„Tuleb mõni suurem näitus, mina kohe platsis. Asutan Eesti osakonna... Seal paneksin välja ma Eesti heeringaid. Esiteks, et tutvustada välismaalasi heeringatega ja teiseks, et püüda kuidagi tellimisi heeringate peale. Et rahvast ligi meelitada, selleks panen välja valjuhääldaja ja annan edasi grammofooni muusikat, mis koosneb Eesti helitöödest.“

Vaene Eesti kilu on heeringate mõjul koguni unustusse jäänud!

Kui see õpilane on vaimustatud Eesti heeringast, siis Leo N. on suur Eesti bensiini pooldaja ja autosportlase kalduvusega. Ta kujutab omale ette, kuidas ta New Yorgis ühel rahvusvahelisel autosõidu võistlusel tuleb võitjaks ja kuidas ta siis rahva suure juubelduse saatel laseb uue võidusõidu ehitatud tänava ristida „Eesti“ nimega. Igal juhul püüab ta siis Eesti lipu ja Eesti nime esile tõsta, mis tal on kerge, kuna terve maailma tähelepanu on pööratud temale. Kuid kõige suurem trump on tal tagavaraks kodumaale jõudmisel:

„Jõudes koju, oli mu esimeseks mureks kirjutada Ameerika autoklubi juhatusel kiri, milles pidin avaldama oma arvamist võidu puhul. Selles kirjas mainisin, et võidu peapõhjustajaks loen Eesti bensiini, mis küll teiste riikide omadega võrreldes väga

halva lõhnaga põleb ja ka suitsu ajab, aga teistest kõige paremini plahvatab. Mu kirjale oli selline suur mõju, et Eesti kogu ilmale kuulsaks sai mõne nädala jooksul. Bensini vabrikud said tellimisi nii kaugelt kui ka lähedalt ja ettevõtjatel tuli vabrikuid kõigiti suurendada, et tellijate soove rahuldada. Sellega võitis Eesti omale suure tähelepanu ja temaga arvestati nagu mõne suurriigiga.“

Kui üldiselt noored on Eestist, tema saavutusest ja kultuurist väga kõrges arvamisest, nagu sobib tõsistele patriootidele, siis on ka neid, kes leiavad, et kodumaa veel mõneski suhtes ei ole teistele riikidele järgi jõudnud, eriti mis puutub tehnilistesse saavutustesse, tööstusse ja majandusse. Need noored lubavad siis väliseestlastena olla kõigiti abiks, et Eesti jõuaks teistele järgi ja neist mõõdagi, tahavad koguda välismail oskusi ja teadmisi, et kodumaale tagasi jõudes neid kodumaa arengu teenistusse rakendada.

Lehitsedes algkooli õpilaste kirjatöid, ei ole seda vähe, mida need noored kõik kodumaa heaks ei teeks, kui oleks nad väliseestlased. Nende lapselik ettekujutuse võime ei arvesta reaalsuhtumist. Selles ettekujutuse ilmas on kõik teostatav.

„Kui meid eestlasi välismail juba on kogunenud palju“, kirjutab väike 10 a. Raymo, siis peaksime nõu, paneksime raha kokku, kingiksime Eesti rahvale tarvilikke asju: suhkru, soola, rauda ja rehepekumasinaid. Ostaksime Eestimaalt kaupa, mis meile vaja on, ostaksime palju eestikeelseid raamatuid ja ajalehti, et ka meie teenitud raha niimoodi koguneb Eestimaale kodumaa kasuks. Kui kõik väliseestlased oma raha koondaks kodumaale, siis ei oleks niisugust rahapuudust, nagu praegu meil on. Kuulame välismaal hulgakesi järele, kas Eestimaast viimati välismaalased midagi halba ei räägi, või talle halba ei taha teha, siis sellest kirjutame Eesti ajalehtedes Eesti rahvale. Ja kui mõned välisriigid Eestile sõja kuulutavad ja meie head Eesti rahvast tahavad jälle omale orjadeks teha, siis meie kõik väliseestlased kogume endid ruttu kokku, tuleme Eestile appi, kihutame ülekohtused võõrad minema. Ei jäta enne järgi, kui kallis kodumaa ja rahvas on v a b a m a a ja rahvas!“

Väike Raymo, sa oled meie vahvate esivanemate vääriline järeletuleja. Jää ikka seesuguseks!

Raymo koolivend Arnold lubab väliseestlasena anda Eestile raha, kui tal on tarvis midagi „kallimat asja“, nagu õhulaev või kaubalaev. . .

Aleida V-I, Kärkulast, on kindel usk, et

Eesti kaubad on ainult head ja kui tema oleks tuttav ühe riigi saadikuga, siis ta soovitaks osta Eesti kaupa. . .

Väärtuslikumaks osaks kõigi kirjatööde juures on ikkagi tugev patriotism ja kodumaa armastus. Kõik muudki kavatsused, teod ja ettevõtted on kantud peamiselt sellest patriotismist. Uudist kodumaa aitamise projektides leidub vähe. See on enamasti kõik siit-sealt kuulnud või loetud. Üksikutele leidub siiski ka algupäraseid mõtteid. Vahest on need kantud tugevast fantaasiast, nagu auto võidusõidugi lugu, mis muidugi kirjatöö väärtust siiski ei vähenda. Asjalikumad oma kavatsusis on vanemad poisilapsed. Pea vanameheliku asjalikkusega arutavad mõned neist rahvusküsimusi selle otstarbe seisukohalt, kohandades seda siiski väliseestlaste rahvuse alalhoidmise vajadusele.

„Vaadates rahvaid, kes nii kaaluvalt tähtsat osa on etendanud rahvaste arengemisloos, näeme, et need pea eranditult ja esmajooneliselt isamaalised on olnud. . . Rahvuslikult ühtekuuluvuse tunne, patriotism, on põhjustanud riikide tugevuse, loonud neile kuulsusrikka, kustumata mineviku. . . Meie eestlased oleme näidanud ajaloo vältel, et oleme õigustatud kandma rahva nime. . .“ analüseerib Boris R. (võib olla ka, et tsiteerib?). Ja edasi väliseestlastest: „Kui me mingil tingimisel oleme sunnitud lahkuma kodumaalt, siis ei pea see veel tähendama meie eraldumist kodumaast, rahvast. Peame teadlikud olema kohustes, mis meil täita tuleb väliseestlasena.“

Praktilisemalt püütakse küsimust lahendada ka Tall. Tütarlaste Kommertsgümnaasiumi kolmes väljavalitud kirjatöös. Siin peatutakse juba üksikasjalisemalt nende võimaluste juures, mida kodumaa kasuks töötamisel väliseestlasena keegi omale jõukohaseks peab.

Tööde edaspidine hindamine, mis veel aega võtab, toob esile paremad kirjatööd ja siis kuuleme neist veel edaspidi.

Esimene katse seesuguste võistluskirjatööde korraldamisel on annud häid tulemusi. Tal on eriti suur kaudne mõju — ta on viinud väliseestilise liikumise mõtte noorte perre. Nii noored karastavad oma rahvustunnet tuleviku võõraste mõjude vastu, kui tulevik neid võõrsile viib, ühtlasi aga õpetab ka hindama oma kodumaad üle kõige — „kus kodumaa, seal hea“, see on analüüsi tulemus! On tähtis, et noored juba varakult sellele veendele jõuavad ja võõramaade ülespuhutud võlude ja ekslikkude illusioonide vastu end oma sisemise analüüsi abil kindlustavad.

R.

Jõulu eel.

Kodumaa sõnumed.

Poliitiline elu viimastel kuudel on toonud omaga kaasa palju elevust ja üllatusi. Rahulolematust poliitiliste parteide tegevusega leidis omale väljenduse vabadussõjalaste liikumise hoogsas kasvus ja põhiseaduse muutmise hääletamisel 14—16. oktoobril vabadussõjalaste poolt esitatud kava läks läbi üle 420.000-de poolthäälega, 160.000 vastuseisemisel. Seesugune raske poolt häälte arv oli suur üllatus isegi vabadussõjalastele endile. Ei aidanud see, et Riigikogu oma suvisele rahvahääletusele pandud põhiseaduse muutmise kava läbimiseks püüdis soodustada läbimiseks vajalike poolthäälte protsendi vähendamiseks 30-le ja selle tõstmiseks vabadussõjalaste kava hääletamisel uuesti 50-le. Seesugune ebaõiglane protsendimäär venitamine tekitas pahameelt isegi neis, kes põhiseaduse muutmist ei pooldanud, süvendades protestimeeleolu erakondade vastu. Kuna selle protesti väljendamise ainsaks võimaluseks oli rahvahääletus, siis jäi põhiseaduse muutmise õieti teisele plaanile ja esiplaanile kerkis hääletamise juures protest. Rahva juubeldus oli suur, kui teatavaks sai põhiseaduse muutmise läbimine. Sellega otsustas rahvas põhiseaduse muutmise presidendiga kasuks, kes nimetatakse erinevalt kahe-

le eelmisele muutmiskavale, mis rahvahääletusel läbi kukkunud, riigivanemaks. Ühtlasi väheneb riigikogu liikmete arv 100 pealt 50-le.

Hääletuse tulemusest tegi J. Tõnissoni kabinett oma järeldused ja lahkus ametist.

Uus valitsus moodustati K. Pätsi poolt ülemineku ajajärgu valitsusena erapooletustest ja aktiivsest poliitikast eemal seisnud isikutest (välja arvatud riigivanem ise ja osalt ka majandusminister, kes kuulus keskerakonda, kuid ministriks saades sealt lahkus). K. Pätsi kabineti koosseis kujunes järgmiseks: riigivanem — K. Päts, kohtu- ja siseminister — J. Müller (enne prokurör), välisminister — J. Seljamaa (enne ministri abi), majandusminister — K. Selter (enne kaub.-tööstuskoja juriskonsult), kaubandusminister — P. Lill (enne ministri abi), haridus- ja sotsiaalminister — N. Kann (enne Tall. reaalkooli direktor), põllutöominister — N. Talts (enne ministri abi).

Valitsuse vahetamine tõi laiematesse ringkondadesse tunduva meeoleolu rahunemise.

Kõige suuremaks hoobiks oli rahvahääletuse tulemus keskerakonnale, kelle rida-

des vastolud juba varemgi olid kasvanud õige suureks, kuid nüüd viisid need paratamatule lagunemisele. Keskerakonna riigikogu rühmast lahkusid mitmed rahvasaadikud ja jäid riigikogusse erapooletutena. Ühtlasi tekkis ellu uusi poliitilisi organisatsioone. Osa endisi tööerakonna ja rahvaerakonna tegelasi, kes aktiivsest poliitikast kõrval seisnud, kutsusid ellu „Uuendusliidu“, kes on seadnud omale eesmärgiks tuua tervenemist poliitilisse ellu ja koondada oma ümber uusi nooremaid, poliitilisest tegevusest seni eemal seisnud jõudusid. „Uuendusliidu“ suund tahab olla radikaalne. Keskerakonna tegelased on loonud mitmesuguseid uuenimelisi rühmitusi, millega lähevad detsembrikuul omavalitsuste valimistele.

Vabadussõjalaste liidud, mis eelmise valitsuse ajal suleti, said K. Pätsi valitsuse ametisse astumisel loa tegevuse uuesti alustamiseks. Tallinnas toimus vabadussõjalaste liidu avamine suure pidulikkusega. Bekkeri tehaste ruumides andsid 2000 vabadussõjalast piduliku vandetöötuse.

Põhiseaduse muutmise läbiminekuga hakati huviga ootama riigivanema (presidendi) kandidaati. Varsti selguski vabadussõjalaste kandidaat. Selleks on A. Larka, vabadussõjalaste keskorganisatsiooni esimees. Algul kõneldi end. vägede ülemjuhatajast kindral Laidonerist kui riigivanema kandidaadist vabadussõjalaste poolt, kuid hiljem kerkis esile A. Larka. Laidoneri kandidatuuri ülesseadmiseks on moodustatud eriline komitee ja kindral Laidoner on oma nõusoleku annud riigivanema kohale kandideerimiseks. Kolmanda kandidaadina esineb põllumeeste kogude poolt K. Päts.

Esimesel hääletusel loetakse läbiläänuks see kandidaat, kes saab absoluutse häälteenamuse. Kui ühelgi kandidaadil vajalikest häälte arvust ei ole, tuleb teistkordne hääletus, mis puhul on võimalus üles seada uusi kandidaate. Võimalik, et sel juhtumisel, kui vabadussõjalastel oma kandidaadi läbimiseks teisel valimisel lootusi pole, nad ühinevad Laidoneri kandidatuuriga.

Vabadussõjalaste suurest edust on saanud hoogu kohalikud sakslased, kes oma organisatsioonides töid esile kohe tegevad hitlerlikud põhitoonid. Eesti on annud oma vähemusrahvustele suured endakorraldamise õigused. Seda õigust kasutasid aga sakslased selleks, et asuda Eesti riigile vaenulikkusse sõiduvette. 26. novembril Balti-Saksa partei üldkoosolekul valiti juhatus eranditult hitlerlastest, eesotsas endise Balti paruni von zur Mühlen'iga. Hitlerlased deklareerisid kaasatöötamist vabadussõjalaste liikumisega. Sellest nähti tõendust ajakirjanduse, eriti sotsialistide väidetele, et Ees-

ti vabadussõjalased töötavad käsikäes saksa hitlerlastega ja on saanud neilt rahalist toetust. Oli tulle valas veel asjaolu, et vabadussõjalased pidid saama Saksamaalt võileiva hinna eest trükimasinaid. Vabadussõjalased eitavad koostööd sakslastega, ei saa aga ümber lükata, et nad tõesti hästi soodsatel tingimustel olid saanud Saksamaalt rotatsioonimasina. Kuid nad tõlgitsesid selle lihtsalt kasulikuks äriliseks tehinguks, millel ei ole ühist toetamisega.

Sakslaste üleminek hitlerlasteks ja von zur Mühleni „Führeriks“ (juhiks) kutsumine, kes tuntud suure Hitleri austajana, kutsus esile Eesti rahvahulkades ja ajakirjanduses üldise meelepaha.

On ju küllalt teada hitlerlaste välispoliitiline tendents — panna maksma oma mõju välisriiges natsionaal-sotsialistliku liikumise õhutamise kaudu ja püüda Baltimaad oma rüppe. Selleks on nad ohverdanud suuri propaganda summasid, millest osa arvatakse olevat veerenud ka Eestisse. Sotsialistid püüdsid tõendada, et neid summasid on saanud ka vabadussõjalased, mis neil võimaldaski põhiseaduse muutmise kasuks korraldada väga suurejoonelist ja kulukat propagandat.

Vabadussõjalased eitavad igasuguse toetuse saamist hitlerlastelt ja tõttasid omalt poolt hukka mõistma sakslaste sammu, esitades riigivanemale vastava protesti.

Sakslased said aru, et nad on läinud liiga kaugele ja uus hitlerimeelne juhatus ühes von zur Mühleniga astus tagasi.

Sisekaitse ülema otsusega suleti „Saksa klubi“ ja hitlerlaste häälekandja „Der Aufstieg.“ Von zur Mühlen ühes teise hitlerlaste juhi Ernst Turmanniga ja saksa Toomkooli dir. E. Musso võeti vahli alla. Korraldati suletud klubi ja ajalehe ruumides, ühtlasi ka 11 tegelase juures läbiotsimised.

9. detsember siseminister otsustas kaitseseisukorra piirkonnast välja saata viis silmapaistvamat hitlerlaste juhti, nende seas V. von zur Mühlen'i, Ernst Turmann'i ja Emil Musso.

Vabariigi valitsuse otsusega saadeti laiali ka saksa kultuurnõukogu, põhjendusega, et see on lasknud end mõjutada Eesti riigi huvide vastaselt tegutsevate rühmituste poolt. Uue kultuurnõukogu valimine peab vähemusrahvuste kulturomavalitsuse seaduse põhjal sündima 3 kuu jooksul. See on esmakordne juhtumine, kus vab. val. oma õigust tarvitab vähemusrahvuse kultuurnõukogu laialisaatmiseks.

Riigikogus leidis sakslaste teguviisi üksmeelset hukkamõistmist. See oli üle hulga aja jälle esimene kord, kus kõigi rühmade vahel valitses üksmeel.

Sotsialistide poolt vastulöögina sakslaste

tegevusele esitati riigikogule vastuvõtmi-seks kaks seaduse eelnõu, mille järgi 1) tuleks kohe lõpetada sakslastele tasumaks-mine võõrandatud mõisade eest ja 2) tu-leb maksma panna kõigis ettevõtteis asja-ajamise keelena Eesti keel ja nõue, et 90% teenijaskonnast peab olema Eesti rahvusest.

Kättemaksuks sotsialistide kallaletungile ja süüdistustele hitlerlastega koostöötamises, on vabadussõjalased esitanud n. n. „Marksismi vastu võitlemise seaduse.“ Selle seaduse järgi nõuavad nemad sotsialistliku töölispartei tegevuse lõpetamist ja kõigi sotsialistlikkude riigikogu kui ka omavalitsuste liigete volituste tühistamist. Vabadussõjalased leiavad sotsialistliku töölispartei tegevuse hädaohtliku riigi seesmisele julgeolekule.

Vabadussõjalased tahavad panna seaduseelnõu rahvahääletusele ja on juba alustanud allkirjade kogumist rahva seas.

Sotsialistid ei jätnud sellele reageerimata oma vastulöökidega. Nende keskkomitee võttis vastu otsuse, mille järgi riigikogule esitatakse seaduseelnõu, mis keelab vabadussõjalaste nimetuse tarvitamise poliitilistel organisatsioonidel kui ka sellistel koondistel, millest võtavad osa ka mittevabadussõjalased.

*

Majanduslikus seisukorras ei ole olnud möödunud kuudel silmapaistvamaid kõikumisi. Kroonikursi langemise tagajärjel on elukallidus küll tõusnud, aga üldiselt mitte palju märgatavalt. Statistika keskbüroo andmete järgi on elumaksumus (elukallidus) tõusnud paari kuu jooksul veidi üle 7 punkti (8%). Kuna elukallidus enne kroonikursi langetamist suuresti oli vähenenud, siis nüüd see 8-protsendiline tõus ei ole veelgi viinud elumaksumust eelmise aasta tasemeni.

Kaubanduslikus ja ärilises elus on tunda viimastel aegadel nagu kergenemist. Vähemalt seisukorra järjekindel halvenemine on jäänud peatuma. Kui protesti läinud vekslite arv võiks olla olukorra möödu-puuks, siis peaks küll märkima suurt paranemist, sest 1933. a. on vekslid protestitud ligi poole vähem, kui eelmisel aastal.

Riigi statistika keskbüroo andmetel oli aasta esimese kümne kuu jooksul, s. o. 1. jaan. — 31. oktoobrini, väliskaubandus tänavu aktiivne. See aktiivsus tõuseb juba üle 6,5 milj. kr., eelmise aasta 6 miljoni krooni vastu.

Kuni 1. novembrini on tänavu välja veetud kaupu 37,4 milj. kr. väärtuses ja sisse veetud 30,8 miljoni krooni eest, möödunud aastal olid need arvud 36,7 milj. kr. ja 30,7 milj. kr.

Mis puutub üksikutesse kaupadesse, siis on väljaveos suuresti kasvanud puusaa-

duste väljavedu; tänavu on see 4,7 milj. kr. suur, eelmise aasta 2 milj. krooni vastu; väljaveo tõus väärtuselt seega 2,7 milj. kr. Kasvanud on liha ja lihakauba väljavedu kaalult ligi 300 tonni võrra ja rahaliselt ligi 1 miljoni kr. võrra, tõustes 2,9 milj. kroonile. Samuti on suurenenud tselluloosi ja kanamunade väljavedu.

Tagasiminekuks on või väljaveos. Tänavu veeti 10 kuu jooksul välja 8.226 tünni võid ja sellest saadi 10,5 milj. kr., möödunud aasta 11.408 tünni ja 14 milj. kr. vastu. Ka kartuli väljavedu on tänavu vähenenud 16.060 tonnilt 4.284 tonnile. Samuti lina väljavedu; nii veeti möödunud aastal välja 2957 tonni lina ja sellest saadi 1,4 milj. kr., tänavu aga 2.277 tonni — 1,2 milj. kr. eest. Pea endisele tasemele on jäänud vineer ja toolipõhjade ning ajalehe- ja trükipaberi väljavedu.

Sisseveos on suurenenud väetisainete, raua ja terase, puuvilla, heeringate, kivisöe ja koksi, bensiini ja mõnede teiste kaupade, peaaesjalikult tööstuslike tootesainete sissevedu.

Kaubavahetus üksikute riikidega muutub järjest tasakaalukamaks. Sisseveos seisab endiselt esikohal Saksa 7,2 milj. krooniga, millele järgneb Inglismaa 5,7 milj. kr., Ühendriigid 2,9 milj. kr., Läti 1,7 milj. kr., Prantsuse 1,6 milj. kr., N.-Vene 1,3 milj. kr., Belgia 1,2 milj. kr., Soome 1,2 milj. kr. j. t.

Väljaveos on esikohal endiselt Inglismaa 15,6 milj. krooniga, järgnevad — Saksa 6,7 milj. kr., Prantsuse 2,4 milj. kr., Läti 1,9 milj. kr., Ühendriigid 1,9 milj. kr., Soome 1,8 milj. kr. j. t. Leeduga on kaubavahetus päris kokku kuivanud. Kui meie möödunud aastal sealt veel ostime 40.000 kr. väärtuses ja sinna müüsimise 762.400 kr. eest, siis on tänavu sissevedu Leedust kahane-nud 21.600 kroonile ja väljavedu sinna 174.800 kroonile.

Majandusliku seisukorra paranemist võiks tõendada ka riigikassasse laekunud tulude suurenemine. Tulud on kasvanud septembrist alates iga kuuga, võrreldes eelmise aasta sama ajavahemiku tulude laekumisega. Septembris laekus enam 4,4%, oktoobris 6,2%.

Üksikute alade järgi on tulud suurenenud: tempelmaksudest ja lõivudest 7,5%, aktsiisist 6,2%, raudteedest 5,9%, postist 11,3%. Rohkem on annud ka mets. Vähemad on veel tulud tollist — 6,6% ja piiritusemonopolist — 2,5%.

Üldiselt aasta teine pool on kujunenud paremaks esimesest, kus tulud õige tunduvalt kokku kuivasid.

Põllumajanduses ei ole veel märgata olukorra paranemist. Põllumajanduse tasuvusest ja talusaaduste tootmiskuludest

1931./1932. a. annab pildi äsjailmunud maa-
tulunduse näitusolude uurimuste 7. anne.

Ülevaate koostamisel on olnud aluseks
300 taluramatupidaja-usaldusmehe arvepi-
damise andmed. Seejuures on esindatud
kõik maakonnad ja talundite suurusrühmad.
Andmete läbitöötamine teostati Põllutööko-
ja põllumajanduslikus raamatupidamistali-
tuses.

Koostatud ülevaade näitab, et 1931./32.
a. näitas talundite kogusaak 16,5-prots. ta-
gasiminekut eelmise aastaga ja 25-prots. ta-
gasiminekut seitsme aasta keskmisega võr-
reldes. Samal ajal tootmiskuludes avaldus
tagasimein ainult 4 prots. eelmise ja 12
prots. 7 a. keskmisega võrreldes. Seega hal-
venesid vaadeldaval tegevusaastal põllu-
majanduse tuluolud tunduvalt ja taludesse
investeeritud kapital ei kannud protsente.
Kapitalide teenistust polnud. Oli vaid töö-
teenistus ja seegi väga madal.

Kui kogusaagist arvata maha kõik kul-
lud, mis seotud tema saavutamisega, arva-
tud ühes ka perekonnaliikmete palganõud-
lus, siis näeme, et talukäitusesse mahuta-
tud kapitalide protsentideks pole jäänud mi-
dagi. Ilmneb isegi puudujääk, mis ulatub
arveaastal 5,14 kr. tulundusmaa ha ehk 193
kr. talundi kohta. See puudujääk teeb in-
vesteeritud kapitalist välja 1,16 prots. Seega
arveaastal ilmnes Eesti põllumajanduse
üldine puhtvaranduse vähenemine, s. t. ela-
tumine vanast tagavarast.

Puhtsaak tulundusmaa ha kohta on lan-
genud eelmise aastaga võrreldes kahekord-
selt ja 7 a. keskmisega võrreldes poolteise-
kordselt. Talundite tasuvus oli vaatlusaas-
tate hulgas 1927./28. a. kõrgemaid ja
1931./32. a. madalamaid. Tasuvuse languse
põhjustab suur müügihindade langus, mis
algas 1929. a. ja kestnud tänini. Samal ajal
on aga põllumehe ostukaupade hinnad kui
ka tööpalgad langenud palju vähem. See-
tõttu on vähenenud põllumajandussaaduste
ostujõud õige tunduvalt. Võrreldes 7 a.
keskmisega olid talundite müügiained suhte-
liselt ostuainetele kaotanud oma ostujõust
1931./32. a. 31,2 prots. Langus kestis ja ula-
tub 1932./33. a. isegi 43,9 prots. Ostujõu
langus on sundinud põllumeest tõmbama
kokku kulused, mida tehti juba eelmisel aastal.
Selle jätkamise tagajärjel on langenud
põllumajanduse tootmisvõime. See asjaolu
riivab ka riigi- ja kogu rahvamajandust.
1932./33. a. põllumajanduse kahjud ületavad
eelmise aasta omad ja võib märkida veelgi
suuremat tasuvuse langust.

Kahjuga töötavad talundid püsivad ai-
nult võrdlemisi tugeva omakapitalide taga-
vara, perekonnaliikmete töö ja tagasihoid-
like kulutuste tõttu. Neil juhtudel, kus juu-
reostud suure perekonna koosseisu tõttu
on ületanud väärtuselt palganõudluse sum-

ma, on tulnud esile puhtvaranduse vähenemine.
Arveaastal on kõikides talundrühma-
des käitiskulutus ületanud kogusaagi —
väiketalundis 3,34, normaaltalundis 9,96,
täistalundis 7,05 ja suurtalundis 9,45
prots. kogusaagist.

Põllumajanduse seisukorras ei tulnud
paranemist kuni k. a. teise veerandini. Os-
tujõud kõrgenes, tasuvus ja tuluolud halve-
nesid. 1931./32. a. ilmnes kogu Eesti põllu-
majanduse üldine puhtvaranduse vähenemine.
Põllumehe ostujõu nõrgenemine kestis.
K. a. esimesel veerandil olid põllumehe
müügiained langenud 7. a. keskmisega võr-
reldes juba 65 prots. ja ostuainet 30 prots.
Suurele hinnalangusele lisandusid veel vii-
maste aastate ikaldused, mis laostasid ühe
osa põllumeeste majapidamised juba 1932./
1933. a. Teine kandvama osa sammub vastu
omakapitalide hävinemisele. Ülevaates mär-
gitakse, et 1932./33. a. tulemus ei tööta pa-
remaid väljavaateid. Polevat üllatuseks,
kui ebatasuvus üksikutes maakohdades ula-
tub 3—5 prots.

*

Tööpuuduse lahendamiseks tänava
talvel on nähtud ette samasugused abinõud,
kui eelmiselgi aastal. Suurrõhk on metsa-
tööl, kuhu hooaja lõpul loodetakse pai-
gutada tööle 20—30 tuhat inimest. Maapa-
randus- ja maanteede ehitamiseks hädaabi-
tööde korras on määratud 950.000 krooni.

Ametlik registratsioon näitas 1. nov. s.
a. töötatööliste arvu vähenemist. Kuna eel-
misel aastal oli sel ajal registreeritud
10.000 töötatöölist, siis tänava oli neid 3000
vähem.

*

Riigi Põlevkivitööstus püüdis
25. nov. oma 15-dat aastapäeva. Väikesest
algatusest, millesse paljudel ei olnud usku,
on tööstuse juhataja dipl. ins. Märt R a u a
energilsel juhtimisel kasvanud tööstusala,
mis omab Eesti majandusel määratu
tähtsuse. Meil on nüüd oma maapõue va-
randused, mis annavad kõige mitmekesise-
maid saadusi.

Tööstus on annud algusest peale kuni
1932. a. lõpuni üle 1.350.000 krooni puhas-
kasu. Ükski aasta pole lõppenud kahjuga.

Kümne esimese aasta jooksul arendas
põlevkivitööstus välja allmaakaevandused
Kohtla-Järvel ja Kukurusel, tõstis kaevan-
duse toodangu 1929. a. rekordarvuni —
335.000 tonni, ehitas üles katse-õlivabriku
8 tonni põlevkivi läbilaskega ja suure õli-
vabriku 200 tonni põlevkivi läbilaskega päe-
vas, seadis sisse toorõli ümbertöötamise te-
hase, ehitas jõujaama, rea töökodasid, rah-
vamaja, sauna, 80 elumaja, 60 kilomeetri
pikkuses laia- ja kitsarööpalisi raudteid jne.,
andes 1. okt. 1928. a. tööd 1391 inimesele.

Peale 1928. aastat on ehitatud moodne

Ed. Kurnim viimsel puhkusel „Estonia“ kontsertsaalis.

benziinivabrik, ühes bensiini, mootor-petrooleumi, mootornafta ja diiselnafra rafineerimistehastega. suur mehaanikatöökoda ühes tünnivalmistamise sisseseadega, uued laoruumid, ehitati lõplikult välja rida elumaju, muretseti Kohtlas ja Tallinnas bensiinimüügi automaadid jne.

Riigi põlevkivitööstuse areng on olnud suureks tõukejõuks ka erapõlevkivitööstuse arengule. 1932. a. oli kõigi tööstuste õli-toodang ühtekokku 36.590 tonni. Põlevkivi toodang on 500.000 tonni ehk 30.000 laiarööpalise vaguni laadungit.

Põlevkivi saadused on võitnud omale tunnustuse ka välismaail.

*

Peruule müüdid sõjalaevade asemel on nüüd kavatsusel Eesti riigile uue ajakohasema rannakaitse laevastiku muretsemise. Tahetakse muretseda 2 allveelaeva ja 3 kiirmootortorpeedopaati. Allveelaevad läheksid maksma umbes $3\frac{1}{2}$ milj. krooni, kuna kiirmootortorpeedopaadid maksaksid ümmarguselt 500.000 kr. tükk. Allveelaevade ehitamine võtab aega 2 aastat, kuna kiirmootortorpeedopaatide ehitamiseks kuluks 6—7 kuud.

Allveelaevade asjus on tekkinud küsimus, kas neid mitte ehitada kodumaal riigi sadamatehastes. Arvamine kaldub aga sinna poole, et laevu Eestis valmistada on siiski raske. Võiks olla juttu ainult osa töö ko-

dumaale jätmisest; nii võiks laevade kered ehitada Eestis.

Allveelaevade ehitamiseks käib elavalt seltskonnas korjandus. Seni on annetustest kogutud 20.000 krooni.

*

30. nov. s. a. sai 50 aastat vanaks Eesti luuletaja Gustav Suits. Tema luuletused on levinud laiadesse rahvahulkadesse, neile on loodud viise ja neid lauldakse, neid õpitakse koolides, neid tsiteeritakse, kui on vaja luua meeleolu.

Tema sulest on ilmunud järgmised luuletuskogud: „Elu tuli“ (1905. a.), „Tuulemaa“ (1913. a.), „Ohvrisuits“ (1920. a.), „Kõik on kokku unenägu“ (1922. a.), ballaad „Lapse sünd“ (1922. a.).

G. Suits oli ka üks neist, kes pani omal ajal aluse „Noor-Eesti“ liikumisele.

*

2. dets. suri „Estonia“ teatri teeneline näitleja Eduard Kurnim oma 50-das eluaastas. Kadunu oma näitlemisanniga oli võitnud üldise tunnustuse ja lugupidamise. Oma koomikaga on ta pannud paljuid naerma oma eluajal ja parandanud mõnegi tuju, kui see oli halb. Eesti lavakultuuri arengus on Kurnimil tähtis koht.

Kadunu matusetalitus toimus „Estonia“ kontsertsaalis kõigi ametivendade osavõtul suure leinameeleolu all.

R.

Väliseestlased lahkuvad kodumaalt.

Vasakul: 18. oktoobril lahkunud väliseestlased sadamas ühes saatjatega ning Välis-Eesti Ühingu esindajatega. Paremal: 27. septembril lahkunud väliseestlaste grupp teel Rootsi. All vasemalt: pr. Ellsabeth Virk, pr. Ksenia Kaup, pr. Tatjana Sild, V.-E. Ü. liige pr. Elsa Jld, pr. Juuli Hendrikson, hra Aug. Hendrikson. Üleval: pr. Ella Sepp ja hra Ed. Sild.

Kodumaale saabunud ja lahkunud väliseestlasi.

18. oktoobril lahkusid Eestist hra John Pihl, kes sõitis Chicagosse, prouad Anna Seeberg, Liisa Erlagen, Lilian Casper, prl. Isolde Elend, prouad Martha Rodel, Amalie Mihk, Miina Tael, kahe lapsega, Erna Valle, hra John Terro ja V.-E. Ü. liige hra Alfred Mikker.

Lahkunuid väliseestlasi saatmas oli Välis-Eesti Ühingu esimees hra J. Kristelstein, ühingu sekretär ja liikmed. Lahkujad sõitsid üle ookeani Rootsi-Ameerika liini laevaga „Drotningholm’iga“.

A/l. „Kungsholmiga“ sõitsid 24. oktoobril New Yorgist välja ning saabusid Tallinna 4. novembril a/l. „Vellamo’ga“ järgmised väliseestlased: hra Johannes ja pr. Emily Grube, pr. Elfriede Madisson, prl. Helmy Käärrik ja pr. Leisberg kahe lapsega.

A/l. „Drotningholm’iga“ sõitis 31. okt. New Yorgist välja ning saabus Tallinna 14. novembril hra John Borrmann.

15. novembril saabusid a/l. „Drotningholm’iga“ pr. Terese Treuberg, pr. Marie Peterson ja hra Herman Väljas.

A/l. „Gripsholm’iga“ sõitsid New Yorki hra Arthur McLean, prouad Maria McLean, sünd. Loon, Marie Kieb, kes sõitis tagasi San Franciscosse, pr. Sofia Saari, preilid Valentina, Helene ja Veera Hendrikson.

A/l. „Kungsholm’iga“ sõitsid 4. dets. New Yorki prouad Olga Mälk lapsega, Anette

Nippak, Hilda Sandluck, prl. Anna Roots ja hra Voldemar Käsper.

Sadamasse saatma olid ilmunud lahkujate sugulased ning Välis-Eesti Ühingu esindajad. Orkestrihelide saatel lahkus a/l. „Viola“ Tallinna sadamast, võttes suuna Helsingi poole.

See oli käesoleval aastal viimane väliseestlaste lahkumine kodumaalt.

4. jaanuaril lubasid Ameerikasse sõita pr. Nanny Scheffer, pr. Elise Kurro kahe lapsega, prl. Emilie Kurro, kes esmakordselt pilvelõhkujatemaale siirdub ja hra Korpe, kel kavatsus on sõita Detroiti.

*

Välis-Eesti ühingu on järjest püüdnud oma esindajate ja sekretariaadi kaudu vastu võtta saabunuid ja ära saata lahkuvaid väliseestlasi. Samuti on ühingu alati korraldanud väliseestlaste tolliasju ning kõigis ametiasutustes vahetalitajaks olnud.

Igal väliseestlasel on täieline õigus saada igasugust informatsiooni ja võimalikku abi kõigi väliseestlaste keskorganisatsioonist — Välis-Eesti Ühingust.

Välis-Eesti seltsid ja koondused peaksid sellest teatama kodumaale sõitjatele väliseestlastele, et nad juba reisile asudes teadlikud oleksid Välis-Eesti ühingu tegevusest ning kodumaale saabudes teaksid pöörata oma keskorganisatsiooni poole.

H. Raudsepa „Mikumärdi“ teeb ringreiisi eestlaste näitelavadel läbi maailma.

„Mikumärdi“ tegelased Sydney Eesti seltsis, Austraalias: pr. Peedo, hr. Reinthal, hr. Marks, pr. Kiiken, hr. Kirsipuu, hr. Strauss, pr. Reinthal, hr. Jürgenson, pr. Kaevats, hr. Maaser, pr. Kiivramees, prl. Türkson, hr. Norrak.

Organiseeritud Välis-Eestist.

Eestlaste seltsielu Sydneys, Austraalias.

Esimesed jäljed Eesti seltsi tegevusest leiame 1924. aastal, mil Soome konsul hra H. Tanneri algatusel pandi alus Soome-Eesti seltsi mõttele. Asutajad töötasid välja põhikirja, milline üksmeelselt vastu võeti. Seltsi koondusid lähemad hõimurahvused, 50 algataja seas ka 10 eestlast. Selts seadis omale ülesandeks oma liikmetele abiks olla teenistuskoha leidmisel, tõlketöodes ja tihedama kultuurilise koostöö edendamises. Korraldati ka mõned peod ja tantsuõhtud. Kuid kolm kuud hiljem eesti tegevliikmete lahkumise tõttu Austraaliast, astusid ka teised eestlased seltsist välja. Kuid nüüd oli kasvanud tarvidus omavahealise koostöö järele ja asutati esimene Eesti rahvusselts Austraalias 7 Soudan str. Paddingtonis. Asutajateks olid hrd K. Lukats, Goodeberg, Kuulberg, Sildever, prd Pertel, Kiivramees ja prl. Kubber. Seltsi ümber kogus aasta vältel 30 liiget ja pidudel käis 50—60 inimest. Peod korraldati iga kahe nädala tagant hra K. Lukatsi korteris. 1926. aastal hra Lukatsi lahkumisega Austraaliast jäi selts ilma korterita. Peod peeti nüüd kord kuus juhuslikkudes ruumides, alul Australian Hall'is ja hiljem hra Lossi tantsusaalis. Seltsi esimeheks oli hra Smuul ja laekuriks J. Sildever. Seltsi ellu tõi märgatavat elevust 1926. a. aprilli- ja mailkuus esimese suurema eestlaste grupi saabumine kodumaalet. Selts, rikastunud „värske verega“, hakkas intensiivsemalt

tööle. Sama aasta augustikuu lõpul korraldati esimene suurem avalik pidu Poola seltsi ruumides, milline leidis väga elavat osavõttu ja kus kanti ette näidend hra Sildeveri juhatusel ja kus seltsi laulukoor oma esimese energilise juhi pra Villbergi juhtimisel kandis ette suure menuga eesti laule. Pidusünnitas otse vaimustust vanemate eestlaste hulgas, ja sellest ergutatult korraldati hoolega laulukoori ja näitemängu proove. Kuna selts vahepeal oli saanud üürida Vene seltsilt 700 George st. ruumid soodsamail tingimusil, siis korraldati järgmine pidu 21. oktoobril nois ruumes. Laulukoor esines seekord prl. Seisleri juhatusel, kes ka edaspidi jäi laulukoori juhtima. Seltsi tegevuses oli märgata järjest kasvavat hoogu ja vana-aasta õhtul 1926. a. võeti pidulikult vastu uus aasta, mis pidi saama seltsi elus nii suure tähtsuse. 1927. a. saavutati kokkulepe Vene seltsiga, mille põhjal seltsid kasutasid ruume vahelduvail päevil. Nagu varem mainisin, jõudis eestlaste juurevool siia oma haripunktini 1927. aastal. Selles leiame ka algatuse uue seltsi „Linda“ asutamises. Vanas seltsis tulid paratamatult kokkupõrge ja lahkkelid kahe leeri vahel, kes, kuigi ühe rahvuse liikmed, siiski oma vaadetelt suuresti lahku läksid. Ühed tulid kodumaa ülesehitamise töölt — täis vaimustust, energiat, hoogu ja seiklusihimu, tuues kaasa uusi vaateid ja ideid; kuna teiselt poolt juba sinse olukorraga

kohanenud ja oma kaugele kodule teataval määral võõraks jäänud Eesti pere ei suutnud küllalt ruttu uue seisukorraga kohaneda, ja et ühte majja kahte peremeest ei mahu, siis asutasid uustulnukad uue seltsi. 19. juunil 1927. aastal kutsusid uustulnukad kokku seltsi asutamise avakoosoleku, millest võttis osa 70 inimest, kes ka kõik uue seltsi liikmeiks astusid. Nüüd läks seltside vahel võistlus lahti, peeti võidu pidusid ja koosolekuid. Arukamad seltskonnategelased nägid aga pea, et võõrsil sarnane üksteisele vastutöötamine mõttetu oli, sest seltsidel olid suuremad ja tähtsamad ülesanded täita. Paluti tol korral siin viibiv hra E. Riisman erapooletuks rahusobitajaks. Mõlemad seltsid pidasid peakoosoleku, millise ühise otsuse tulemusena pandi alus Sydney Eesti seltsi „Eesti Kodu Linda’le“ 7. oktoobril 1927. aastal. Uustulnukate seltsil olid Oxford st. omad ruumid, kuid et seltsi eduka tegevuse tulemusena oli omandatud hulk inventari, millele vana seltsi oma lisaks tuli, siis otsiti avaramaid ruume ja detsembrikuus leiti sünnis ruum 1 Baptist st., Refdern, milleks osutus suur tühi ruum, pindalaga 6500 ruutjalga, üüriga £ 5/10/— nädalas. Nüüd algas ülesehituse töö, mille peale toleaeegsed seltsitegelased veel praegugi võivad uhked olla. Hra E. Jürgens’i juhatusel töötati ööd kui päevad sarnase hoo, vaimustuse ja väsimatusega, milline ainult siis mõeldav oli. Suurem jagu tööd tehti tasuta, nii et töö lõpul oli ümberehitus maksma läinud ainult £ 200 ja seegi peamiselt materjali kuluna, eelarves ettenähtud £ 650 asemel. Oli loodud mugav kodu: saal põrandapinnaga 2800 ruutjalga, einelaua ruum 102 ruutjalga, köök 225 ruutjalga, jalutusruum 510 ruutjalga, lugemistuba 285 r.-jalga, juhatusetuba 195 r.-j., naistetuba 141 r.-j. ja teised ruumid 449 r.-j. Uutes ruumides alustas selts energilist tegevust. Uute ruumide avapeol oli 500 inimest. Seltsil oli peale 200 liikme. Selts oli eestlastele abiks tööleilmisel, tõlketöodes ja igal võimalikul juhul. Moodustati rida toimkondi ja grupe, nagu peo-, haridus-, informatsiooni- ja näitemüügi-toimkonnad, male-, laulu-, spordi- ja naisgrupid. Suvel korraldati ühiseid väljasõite Sydney ümbrusse ja eestlaste farmidesse. Korraldati sageli suuremaid pidusid ja näitemänguõhtuid, võeti ka osa siinsest seltskondlikust tegevusest. Selts lasi ehitada nägusa viking-laeva, milline rahvariideis esineva personaaliga kahel aastal suure menuga Punase Risti päeval esines. Võeti ka osa rahvariides siin iga aasta korraldatavast suurest rahvusvahelisest ballist, kus meie meeldivad rahvariided suurt tähelepanu äratasid. Seltsi näitelavale maalis vaba-

kunstnik hra A. Jakobson nägusad dekoratsioonid ja uuendas neid sageli. Hra A. Auverti energilise töö tulemusena muretseti seltsile kaunis kogukas raamatukogu, kus on praegu peale 450 köite, neist enamuse emakeelses. Korraldati ka inglise keele tunde vilunud õppejõudude juhtimisel, kellest üheks oli seltsi omaaegne esimees hra H. Clannan, kes koos oma inglasest abikaasaga tegid tol korral tänuväärt tööd Eesti tutvustamiseks siinse seltskonnas. Eesti lastele korraldati emakeelses kursused, millised aga osavõtjate väikese arvu tõttu hiljem ära jäid. Haridustoimkond hoolitses ka kõne- ja vaielusõhtute korraldamise eest. Hra Auverti ärasõidul sisemaal jätkas tema tegevust mõõdnud kolmel aastal hra L. Norrak. Seltsi laulukoor hrde Simpsoni ja Raimi juhatusel, näitetrupp hrde Reinthali, Straussi ja Jürgensoni juhatusel, ja sümfooniaorkester hrde Sammuli, Liivi ja Miileni juhatusel on võimaldanud siinsele Eesti perele nii mõnegi kauni tunni seltsis mööda saata. Sümfoonia-orkestri organiseerimisel tuli hra Strandbergil palju takistusi ületada, kuid selle eest olid sümfoonia-kontserdid seltsis tõmbenumbriks, mis võitsid seltsile palju sõpru. Hra Heidepark on suure püsivuse ja armastusega lavastanud nii mõnedki kaunid lastenäidendid, ja eriti sooja poolehoidu leidis tema viimati lavastatud ja oma komponeeritud lastenäidend laulu ja tantsudega „Teel valgusele.“ Ka seltsi basaari-toimkond teeb iga aasta ennastsalgavat tööd, mille tulemusena seltsi kassa rikastub £ 60—80. võrra. Lõviosa seltsi tööst lasub peotoimkonna ja näitlejaspere õlgadel, sest on ju seltsi peasissetuleku allikaks peod ja näidendiõhtud. Läheks liig pikale ette tuua kõigi teeneid, kes väsimatult on jatkanud oma aatelist tööd seltsi parema tuleviku heaks.

1929. aasta raskuste-ajajärk tabas ka seltsi ja seltsi elus oli viimasel paaril aastal märgata nagu teatavat loidust, kuid möödunud paari kuu vältel on jälle märgata järjest kasvavat huvi seltsi tegevuse vastu meie seltskonnas. Nii on seltsi liikmete arv, mis vahepeal 30 peale oli kuivanud, juba üle 100 kasvanud. 1929. aasta sundis seltsi tegelasi uusi ruume otsima, sest vanade ruumide kauge asukoht ja linna laiaulatuslikkuse tõttu elukorterite soetamine seltsist võrdlemisi kaugele tegid tegevuse jätkamise vanus ruumes ebasoodsaks. Tuli küll maha jätta kõik, mis juba nii koduseks ja meeldivaks oli muutunud, kõik, mis peamiselt tegelaste oma kätetöö oli. 1931. aasta alul leiti uued ruumid seltsi praeguses asukohas 700 George st., City, millised peale suuremat tulekahju olid põhjalikult remonteeritud just enne meie seltsi sisseko-

limist. Mäletavasti oli seltsil nende ruumidega varemaid sidemeid ja nimelt 1926. aastal, mil neid ruume kasutasime Vene seltsi allüürnikuna; nüüd on lood just ümberpöördukt. Kuigi praegused ruumid on võrdlemisi väikesed, siiski arvestades ruumide soodsa asukohaga ja mööduka üüriga, £ 2/6/6., on võrdlemisi raske leida paremaid ruume. Kui aga peaks soodne võimalus avaramaid ruume üürida, sest praegu tuleb suuremad peod väljaspool seltsi ruume pidada. Toon ka siinjuures viimase kuue aasta juhatusel liikmete nimekirja, millest näeme, et möödunud kuue aasta vältel on seltsi juhatuses tegutsenud 54 isikut. Mainiksin meeleldi, et see asjaolu näitab seltskonna suurt huvi seltsi tegevuse vastu, kuid pean tunnistama, et lugu on vastupidi, sest see asjaolu tõendab, et enamusel puudub püsivus täita oma aukohuseid oma rahvusliku keskorganisatsiooni vastu Austraalias. Juhatusel liikmeiks on olnud (klambrites arv näitab, mitmes juhatuses): hrd Anspal, Blumfelt (5), Clanman (2), Eidse, pr. Eidse (3), hra Frish, Janson, Jürgenson, Jürgens (5), Jääger (2), Haavamaa, Kuusk, Kuiv, Kotkas, Kirisipuu, Kalpus, Kiiken (2), Kaus (2), Kaane (2), Klein (2), Kalamees (3), Kaevats (5), prl. Kitsapea (3), hrd Muuga, Marks, Maaser (2), Matto (2), Marks (2), Norrak, Nõu, Nipman (2), A. Nortots (5), Paju, Pikkur, V. Peedo (4), R. Peedo, pr. Paramonova (2), pr. Promet (2), hrd Rõõm, Remmelgas, Riisman, Rebane (3), Reinthal (3), Raim (3), pr. Sammu, hra Sammu (2), Smuul (2), Savik (2), Sitsik (3), Strandberg (3), Sildever (5), Tenneberg, Tamm, Viru (3). Seltsi esimeheks on olnud: hrd J. Blumfelt (3), H. Clanman (2), G. Frish (1), E. Jürgens (1), J. Jääger (1), L. Kaevats (1), A. Matto (2), A. Nipman (1), V. Sammu (1), K. Sammu (1), M. Smuul (2), E. Riisman (1).

Praegu on seltsi juhatusel koosseis järgmine: esimees V. Peedo, abiesimees ja organisaator E. Jürgens, kirjatöömataja pr. E. Sammu, laekur J. Sildever, varahoidja R. Klein, abilaekur J. Rebane, kirjatöömataja J. Kaus.

Peotoimkond: esimees K. Reinthal, liikmed A. Anspal, A. Eidse, E. Jürgenson, A. Päss, prd Liiv, Jürgens, Nortots, Berendof, Türkson, Melldorf, hrd Maaser ja Kornel. Haridustoimkond: esimees A. Sepman, liikmed: prd Gleser ja Rõõm, hra Bauman. Revisjoni komisjon: J. Blumfelt, A.

Eidse, K. Sitsik, J. Erman, L. Norrak. Näitetrupp: hrd Strauss, Jürgenson, Reinthal, Peedo, Ustritsov, Maaser, Marks, Kirisipuu, Devid, Norrak, Päss, Heidepark, prd Reinthal, Peebo, Jalg, Liiv, Kaevats, prld Türkson ja Melldorf. Noorte ringi juhatuseliikmed: hrd Päss, Devid, Tondi, Neuman, Kalpus ja prl. Türkson.

Vaatamata kõigile raskustele on selts siiski suutnud edukalt arenda ja nüüd, kus selts on võlgadest vaba ja omab peale £ 600. väärtuses inventari, tahaks loota, et ühes kõigi teistega saame ka meie sammuna helledamat rada, vastu päikesepaistelisele tulevikule, et täita oma ülesannet meie väikese kauni kodu esitajana siin kaugel võõrsil. Kahjuks puuduvad täpsemad andmed eestlaste elust teistes osariikides, kus kaudsete andmete põhjal elab peale saja eestlaste, neist enamust Victoria ja Queenslandi osariikides; nii on Queenslandis mõned suured eesti farmid ja suhkrupilliroo lõikuse hooajal sõidavad siitki eestlased sinna, lootuses tööd leida, sest palgad seal on võrdlemisi head. Töö tehakse tükitöö süsteemil ja töölised moodustavad omavahel arтелид, kes siis ühiselt tööd hangivad.

Üldiselt eestlaste elust kõneledes loen oma kohuseks mainida seda suurt ja tänuväärt tööd, mida sinne Soome-Eesti konsul hra H. Tanner on eestlaste heaks teinud. Hra Tanner on sinsele eesti perele püüdnud abiks olla küll nõuga kui ka teoga, ja alati elavat huvi ilmutanud seltsi tegevuse vastu. Hra Tanner täitis oma vabatahtlikku ülesannet ilma ühegi tasuta Eesti riigilt kuni 1930. aastani, mis ajast meie riik kannab osa kulusid sekretäri palga näol. 1932. aastal annetati hra Tannerile Eesti kaitseliidu I järgu kotkarist teenete eest eestlaste heaks Austraalias. Konsulaadil olla sageli rohkem tööd olnud eestlaste asjadega kui soomlaste omadega. Nii on eestlastele kuue aasta vältel kirju tulnud läbi konsulaadi 108.670, ja eestlased on konsuli jutul käinud sama aja vältel umbes 9000 korda, vastavad arvud soomlaste suhtes on ligemale poole vähemad. Konsulaadi läbi on paljud eestlased tööd leidnud. Kuigi paljud eestlased näeksid meelsamini, et meie konsulaar-esitaja siin oleks eestlane, siis ei tähenda see sugugi hra Tanneri tegevuse alahindamist, vaid see asjaolu on täitsa mõistetav rahvuslikust seisukohast, sest hra Tanner ega ka konsulaadi sekretär ei valda eesti keelt.

L. A. Norrak.

1934. a. algab
V.-E. ALMANAK
 ilmumist

6

korda aastas senise nelja korda asemel.
Kiirustage tellimistega!
Jälgige kuulutust!

Sao Paulo Eesti seltsi tegevusest.

Sao Paulo Eesti Selts Brasiilias „Uus Kodu“ pidas pühapäeval, 17. septembril s. a. oma korralist poolaasta peakoosolekut. Koosolekust võtsid osa 21 seltsi liiget ja umbes samapalju mitteliikmeid eestlasi.

Koosoleku juhatajaks valiti Alex. Aur, protokolleerijaks Hermann Lepikson ja abiks Valter Kalju.

Nii tegevuse kui kassa aruanne kinnitati. Seltsil on olnud sissetulekuid esimese majanduspoolaasta jooksul Rs 7:066 \$ 200 (7 contot 66 milreisi 200 reisi), 1. märtsist 1933. a. kuni koosoleku päevani 17. sept. 1933. Selle aja jooksul on kulusid olnud Rs 6:921 \$ 900. Kassa raha Rs 144 \$ 300. (144 milreisi 300 reisi).

Poolaasta jooksul peeti kaks suuremat peoõhtut, milleks tuli saal eriti türida. Üks peoõhtu andis ülejäägi, kuna teine jälle tõi väikese puudujäägi.

Kuna seltsi juhatuselst lahkusid hrad Eduard Nimmo — seltsi esimees — ja August Üint — seltsi peasekretär, toimetati seltsi juhatusel täiendavad valimised.

Praeguse seltsi juhatusel moodustavad: esimees Herman Lepikson, abiesimees Edgar Tamberg, kassapidaja August Teller, kassapidaja abi Eduard Trell, peasekretär Paul Veltson, sekretäri esimene abi Hans Bauer ja sekretäri teine abi Valter Kalju.

Revisjonikomisjoni moodustavad: Aleksander Aur, pr. Pensa ja Joh. Suursoo.

Läbirääkimiste all selgitati juhatusel liigete poolt põhjusi, miks endistest ruumidest Laderia Santa Ephigena 21 ära koliti praegustesse Rua Corde Larzedas 26.

Seltsi praegused ruumid, mis asuvad jaapanlaste linnaosas, on linna tsentrumi lähedal, suuremad kui endised ja odavamad. Endised ruumid maksid 460 milreisi kuus ning puudus saal pidude toimepanemiseks. Praegused aga 250 milreisi kuus, peale selle leping kolmeks aastaks ilma isikliku vastutajata (feadorita), nii et selts vastutab ise oma korraliku üürimaksimise eest. Ehk küll tingimused on kasulikud, olid ruumid korratu olekus. Kõige pealt vajab remonti suur saal (26 m. pikk), kus ennem oli olnud saapavabrik sees. Tehti kerge remont puhvetiruumile ja puhvetipidaja elutoale. Praegu asub ruumes puhvetipidaja hr. Kalju oma perekonnaga. Puhvet töötab ning nii lõunad kui õhtusöögid on saadaval.

Et seltsi ruumid remonteerimist nõudsid, siis avaldati üleskutse kõigile Sao Paulo eestlastele, paludes rahalist laenu, mille eest osta remonteerimise materjale. Üleskutse leidis sooja vastukõla ja remondiga võis alata.

Seltsi hääks on senini laenanud:

Paul Veltson 70 \$ 000, Rudolf Rupsky

50 \$ 000, Richard Eller 50 \$ 000, Valter Kalju 25 \$ 000, Alex. Suursoo 20 \$ 000, Joh. Suursoo 50 \$ 000, Herman Lepikson 50 \$ 000, August Teller 20 \$ 000, Eduard Anderson 30 \$ 000, Hr. Treimann 30 \$ 000, Ferdinand Mihkelson 25 \$ 000, Voldemar Saber 20 \$ 000, Alexander Aur 25 \$ 000 ja Arnold Reks 20 \$ 000.

Seltsi heaks kinkisid Eduard Klaos 10 \$ 000 ja August Veiderpas 20 \$ 000.

Seltsi liikmed, kes ise enamaltjaolt oskustöölised, elasid ise oma ruumide korraldamisele, kinkides seltsile oma tööpju. Sarnase innu ja armastusega pole veel kunagi Sao Paulo eestlastel oma seltsi heaks töötnud kui praegu. Puusepad elasid lava ehitamisele, maalrid lae ja seinade ilustamisele, elektritöölised elektriseadelduse korraldamisele.

Ja praegu on näha, et seltsi ruumid saavad nägusad ja korralikud. Maja esiküljele, mis tänavapoole, on kinnitatud kaks lipuvarrast, kus tähtsamail päevadel lehvivad Eesti ja Brasiilia lipud. Sissekäigule maalikakse suur väliseestlaste märk ja kirjutatakse sõnad: Sociedade Estoniana de Beneficencia e Instrucao „Uus Kodu.“

Seltsi liikmed loodavad, et remondi lõppemisel eestlaste seltsimaja saab ilusam kui seda on venelaste, leedulaste, lätlaste ja juutide seltsimajad.

Praegu on Sao Paulo Eesti seltsil 68 liiget. See arv on aga kõikuv, kuna liikmemaks tasutakse kuude viisi (teatavasti tasutakse Eestis seltside liikmemaks aasta peale) ning liikmest väljalangemine on õige hõlbus, kui liikmemaks õigel ajal tasumata jääb. Uute ruumide valmisaamisel on loota liikmete arvu suurenemist.

30. septembril pidas Eesti selts „Uus Kodu“ oma uutest remonteeritud ruumides esimese pidu, mis aineliselt hästi õnnestus. Saal oli ilusasti remonteeritud eesti maalrite Johannes Huuk'i, Ferdinand Mihkelson'i, Herman Lepikson'i, Robert Zirk'i, Victor Muna ja teiste poolt. Härra Alfred Ilves kinkis seltsile kardinat ostmiseks 150 milreisi. Brasiillane snr. Pentado laenas eesriide ostmiseks 200 milreisi.

Pidule kogunes üle 200 eestlaste. Seltsi esimees hra Herman Lepikson avakõnes kirjeldas saali ja teiste ruumide remonti ja ruumidesse kolimist. Vanahärra Kalju soovis seltsile õnne ja naljamees hra Maaroo pidas pikema koomilise kõne remondist ja kolimisest, mis rõkkavate naeruväljendustega vastu võeti. Laulukoor hra Lustuse juhatusel kandis ette: „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“, ning teisi eesti laule. Hra Andersoni juhatusel läks ka näidend „Kroonu onu“ väga ladusalt.

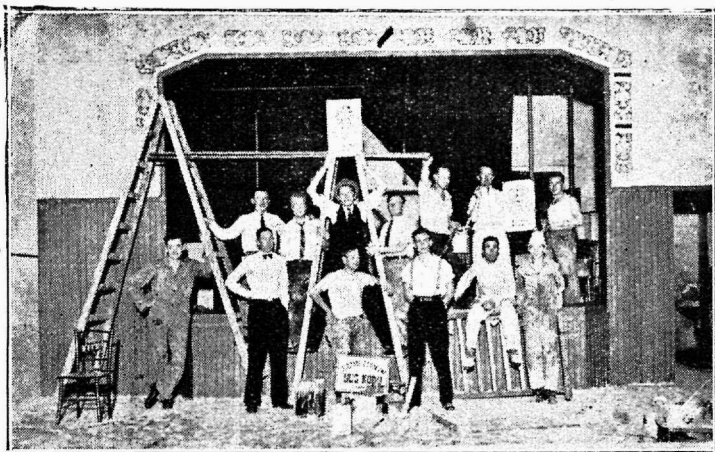

Foto Ilmar Toop.

Sao Paulo eestlased oma seltsimaja remonteerimas 21. sept. 1933. a.

Vasakult paremale, seisavad: Ilmar Toop, Valter Kalju, August Teller, Eduard Ulmer, Joh. Huuk ja Aksei Kalju. Teine rida: Harald Ramm, Aleks. Suursoo, Eduard Anderson, Joh. Suursoo, Rud. Tärner, Viktor Munna ja Herman Lepikson.

Rio de Janeiro eestlastelt saabus ilus telegramm, mis suurte kiiduavaldustega vastu võeti.

Pisut nurinat tekitas ettekannete pikk osa just tantsijate seas, sest ettekannete osa lõppes kell 1 öösel. Tantsuks mängis Brasiilia jazz-band eestlase hra Hermanni juhatusel, kes üks paremaid eesti muusika-

mehi Brasiilias. Üldiselt jäi pidust kõikidel hea mulje. Pidu lõppes kell 4 hommikul.

*

Juhatusel lahkus hra Eduard Tamberg põhjendusega, et ta liiga seotud olevat isikliku tööga. Uue kandidaadina astus juhatusse hra Rupsky. A. A.

New Yorgi eestlaste seltsielu.

Suur majanduslik depressioon, mille survet Ameerika tunneb, ei jäta oma mõju avaldamata ka New Yorgi eestlaste seltsi tegevusele, mis niipalju, kui see haridusseltsi tegevusse puutub, omajagu nõrgestatud on, kuid siiski mitte võimatuks muutunud.

Ameerikal on rasked päevad ja vististi veel palju raskeid päevi ees, hoolimata president Roosevelti uuenduse ja paranduse püüetest. Läänud talvel oli Ameerikas osariike, kus 35% kogu rahvast oli riikliku toidulise abisaajad, nagu tagant järele ametlikud aruanded näitavad. Käesoleval ajal on New Yorgi linnas üle miljoni inimese, keda linn toidumoonaga üleval peab, osalt nende korteriüüri maksab ja gaasi ning elektri arved öiendab.

Läänud kongressi uus seadus — National Recovery Act (millest kuulsaks saanud on lühendus NRA), mis presidendile erakordselt suure võimu kätte andis depressiooni lahendamiseks, on omakorda tagajärge annud, kuid mitte niipalju, kui oodati ja

loodeti. Arvatavasti on üle kahe miljoni inimese tööle saanud uue seaduse elluviimise tagajärjel, kuid seda on vähe, sest üle kümne miljoni töölise on veel ilma tööta.

See raske majanduslik seisukord annab end tunda iga sammu peal kui mingisugune läpastav õhk, mis kõiki valdab — neid, kes tööta on ja ka neid, kes veel tööl, kuna nad alati mures on selle üle, kas nad mitte täna-homme töökohta ei kaota ja mis siis peale hakata. Kõik, kes tööl, on nagu hirmutatud ja igauks on viimase penni küljes kinni, ega taha teha vähematki kulu.

See meeleolu annab ennast tunda ka eesti pidudel, mille sissetulekud õige napiks on läinud, nii väikeseks, et selts iseseisvalt ruume ülal pidada ei suuda ja sunnitud on neid võimalikkudel juhustel välja üürima. New Yorgi Eesti hariduseltsi ruumid olid üüritud 150 dollari eest kuus kirjaliku lepinguga. Et selle maksmine raskusi sünnitas, siis läks seltsil korda renti alla tingida, mis nüüd on 100 dollarit kuus.

New Yorgi Eesti Haridus- seltsi esimees August Pierce.

**Kaasaegne Eesti seltskonnategelane
Ameerikas ja mitmekordne esimees.**

Seltsi ruumid, 310 Lenox Avenue'l, on avatud igal õhtul ja juhataste liikmed on omavahel kordamisi korrapidajateks. Seltsi liikmete arv kõigub saja ümber, kuid neist on paljudel liikmemaksud maksmata käesoleval aastal, tingitud majanduslikkudest oludest ja seda vahandab omalt poolt selts.

Juhatus on valitud ühe aasta peale ja detsembrikuul on uued valimised. Loodetavasti jääb suurem jagu vanast juhatastest ametisse edasi. Praegusse juhatusse kuuluvad: A. Pierce, L. Adamberg, J. Matson, M. Rei, J. Sarei, H. Peil ja A. Pranspill.

Seltsi sügisene hooaeg algas filmiõhtuga 1. oktoobril. Tõmbenumbriks oli film Ameerika eestlaste ekskursiooni saabumisest Tallinna ja suurejoonelisest väliseestlaste vastuvõtust kodumaalaste poolt. Kahjuks oli film võrdlemisi lühike ja katkendiline, kuigi huvitav. Ameerika eestlased oleksid tahtnud ju näha kõike põhjalikumalt ja üksikasjalisemalt, et vaimuski elada läbi seda suurejoonelist reisi ja Eesti juubelilaulupidu, millest puudus võimalus võtta osa isiklikult. Suurema osa eeskavast moodustasid Tallinna, Tartu ja Narva vaatefilmid, mis manasid esile sooje mälestusi kaugest kodumaast.

Ameerika eestlaste suurim soov on nüüd, et veel rohkem saaks näha kodumaa filme.

7. okt. toimus seltsi ruumes sügisese hooaja avamispidu, kus esines E. H. S-i laulukoor hra Maltseffi juhatusel, kes asendab kodumaale sõitnud endist koorijuhti pr. O. Kukepuud. Uue juhi algatusel

on kutsutud ellu ka meeskoor, kes peol esines paari lauluga.

Klaverikunstnik V. P a d v a võitis üldise poolehoidu oma ettekannetega. Korduvatele väljakutsetele järgnesid lisapalad ja veel rohkem ovatsioone.

Järjega on jõudnud New Yorgi ka H. Raudsepa „V e d e l v o r s t“, mis kanti ette 22. okt. Lavastajaks oli J. Madisson, kel see oli esmakordne katse. Lavastus õnnestus laitmatult.

Tähtsamaks tööks, mis New Yorgi eestlasi ameeriklastega ühendusse viis, olid laulude ja tantsude ettekanded kõrgemas õppeasutuses — New School for Social Research — all linnas, 12-al tänaval. Nimetatud kool töötab eriti sotsiaalküsimuste alal, käsitledes ühiskondlike probleeme ja uuemaaja kirjandust, muuseas on tal programmis ka tosina rahvuse laulud ja rahvatantsud.

Kool on tihedas ühenduses siinsete võõrasrahvuste seltsidega, kes omalt poolt koobile kaasa aitavad. Kooli õpilased on suuremalt jaolt juba kõrgema haridusega ehk tegelikud õpetajad linna koolidest. Laule kannavad ette koorid ja õpilased laulavad kohe esimest häält järele. Kool paljundab sellekohased noodid ingliskeelsete sõnadega.

Tantse korraldatakse samal viisil kui laulegi. Rahvuste tantsudegrupid kannavad ette rahvatantse ja õpilased vaatavad ühe korra pealt ja siis tantsivad kohe kaasa. Eestlastel tuli esineda mõlemal alal, nii tantsus kui ka laulus, kahel õhtul (28. ja 29. okt.). Ja niipalju kui pealtvaatajana otsustada võib, läksid ettekanded hästi korda, ameeriklased olid sellest otse vaimustatud ja õppisid niihästi laulud kui ka tantsud kiiresti ära.

Lauludest kanti ette: „Ehi veli, opi veili“, „Kus on kurva kodu“, „Ei saa mitte vaiki olla“, „Tule koju“, ja „Tuljak“; tantsudeks olid: pikk ingliska, eide ratas, räitants ja pirupolka. Tantsijateks olid New Yorgi eestlaste noorsugu, kes Ameerikas sündinud.

Novembrikuu kavas oli seltsil Kolumbia ülikooli lõpetanud ajalehemehe Alfred Tamme kõne ainel: „Eesti keel Ameerika eestlastele.“ Kuna vanemad väliseestlased on Eesti keelearengule jäänud võõraks, omas loeng eriti nendele suure tähtsuse, et neile tutvustada keelearengu vajadust. Vanemad väliseestlased väga tihti suhtuvad keeleuueendusele skeptiliselt.

Detsembrikuu tegevuse kavas oli basaar kuu algul, paar nädalat hiljem aastapidu ja siis jõulupuu.

A. Pranspill.

New Yorgi eestlaste rahvatantsu trupp.

Clevelandi eestlastest, Ohio osariigist.

Clevelandi linn, Ohio osariigis, asub Erie järve kaldal. Esimesed eestlased-merimehed asusid Clevelandi umbes 1900. a. Clevelandi olles aktiivsemaid ärtsi laadimise ja kauba sadamaid Canada ja Ühendriikide vahelises läbikäimises, on järvedel purjetavad eesti merimehed enamikult kõik koonunud Clevelandi. Ainult üksikuid vanemaid kapteneid ja tüürimehi võib leida Buffalos, Detroitis, Milwaukeees, Duluthis j. m.

Mina oma perega asusin Clevelandi elama 1906. a. Siin elas tol ajal keegi Tammik, pärit Vigalast, Läänemaalt. Ta oli juba 1904 a. Clevelandi asunud. Tammik oli Vene-Jaapani sõja ajal telegraafi ametnikuna Vene valitsuse poolt New Yorki saadetud. Pärast sõja lõppu jäigi ta Ühendriikidesse.

1907. a. sain kadunud õpetaja Rebase käest paari eestlase aadressid Clevelandis, keda läksin siis üles otsima. Üks neist, Johansonini nimeline, pidas end rootslaseks. Teine oli Peeter Mucke, ameti poolest rätsep, pärit Valgast. Ta oli abielus sakslasega, pärit Riia linnast. Mucke oli väga rõõmus, et eestlasega kokku sai. Elasime kuni viimase ajani koos Clevelandis. 1929. a. suri Mucke 82-aasta vanuses. Tema vanem tütar on praegu Los Angelesis kõnekunsti õpetajaks oma erakoolis. Poeg lõpetas üli-

kooli Clevelandis ehitusinsenerina. Ta teenis Ühendriikide lennuväes, kui 1919. a. sai Texase osariigis õnnetult surma. 1910. a. tuli Clevelandi keegi Jüri M., kes läks pärast Siberi kulda otsima, kuid paari aasta pärast Ühendriikidesse tagasi pööras. Hiljem teenis ta superintendendina General Motors Co. juures Detroitis.

1912. a. ilmus siia keegi Alex Laurfeldt, ilmavaate poolest tulipunane. Siis tulid Muhust ja Saaremaalt veel mõned merimehed ja asutasid üheksaliikmelise sotsialistilise Eesti seltsi, kelle liikmeist praegugi mõned Clevelandis elavad.

1914—1924. a. vahel peatusid Clevelandis mitmed eestlased, aegamööda liikudes lääne poole. 1920. aastast peale jäi siia kümme-kond eesti rahvuslise vaatega merimeest peatuma. Nad purjetasid suurtel järvedel: Erie, Superior, Michigan, Huron. Mõned neist on maale asunud ja puusepa või muu ameti ära õppinud.

Vanemate Clevelandi eestlaste hulka kuulub ka Jaan Abrook, ameti poolest luku-sepp, abielus soomlasega. Nende vanem tütar on linna haigemajas vanemaks õeks ja noorem õpi sama ametit.

9. oktoobril 1925. aastal tulid kohalikud eestlased kokku ja asutasid eesti seltsi

„Arendaja“. Asutamise koosoleku protokollile on alla kirjutanud järgmised isikud: W. J. Wally, W. Matt, W. Kolk, A. Karjane, G. Klasson, ja A. Winter.

W. J. Wally, asutaja liige ja esimene seltsi esimees, on praegugi veel samas ametis.

Seltsil on praegu 16 liiget ja see asub aadressil: E. S. „Arendaja“, c/o Mr. John Wally, 10609 Mount View ave., Cleveland, Ohio. Koosviibimisi peetakse kaks korda kuus, kuna perekonnaõhtuid korraldatakse tihedamini. Koosolekud või koosviibimised on enamasti külaskäigu laadi kellegi liikme pool, sest seltsil puuduvad oma ruumid. Jõulupuu on meil iga aasta suurim sündmus, millest kõik eestlased osa võtavad. Omavaheline kinkide jagamine, soololaulud,

eesti grammofoni muusika, ühine pidulaud ja tants. Suvel korraldatakse väljasõituisid rohelisse. Jaanituli on kujunenud iga-aastaseks traditsiooniks, musta leiva ja küpsekartulitega.

Paljudel Clevelandi eestlastel on soome naised, kes tunnevad endid kodus olevat eestlaste seas. Puhutakse eesti või eestisoome sega keelt, mis kõigi ameerika eestlastele ja soomlastele arusaadav.

Vähemalt kord aastas korraldatakse üks suurem pidu lauluga, ilulugemisega, muusikaliste ettekannetega ja tantsuga.

Clevelandis elab praegu meie lauluisa Fr. Kreutzvaldi vennapoe, — ka Fr. Kreutzvald.

Hans Kibe.

„Meie Tee“.

Osa Lõuna-Kalifornia Eesti seltsi peakoosolekust osavõtjaid.

Esiplaanil lamamas seltsi esimees hra Ch. Janson, tema kõrval: hra P. Rammi ja selle taga hra C. Kodil.

Eesti seltsi tegevus Lõuna-Kalifornias.

Septembrikuus pidas selts San Pedros haljal murul oma peakoosoleku. Koosolek oli väga huvitav ja lõbus, sest hiljuti Eestit külastanud h-rad Charles Janson ning P. Rammi jutustasid oma muljeid kodumaast ning alles videviku ajal lahkuti.

Teatavasti lahkus kauaaegne L.-Kalifornia Eesti seltsi esimees h-ra P. Tobi Kaliforniast, kolides üle Bostoni linna.

Peakoosolek valis uueks seltsi esimeheks h-ra Charles Janson'i ning juhatusliikmeteks h-rad P. Rammi, Charles Kodil'i, Morse ja Pageman'i. Koosolekul võeti ka mõned uued liikmed vastu.

Uus L.-Kalifornia Eesti seltsi esimees h-ra Charles Janson võttis osa möödunud suvel II ülemaailmisest Välis-Eesti kongressist. Kodumaal viibides sõlmis ta lähemaid sidemeid Välis-Eesti ühingu tegelastega, olles ka ise ühingu liige.

*

.-Kalifornias on eesti neidudest suur puudus. Nii peavad eesti poisid abielluma muulastega. Hiljuti abiellusid h-ra Oskar Hamilton ja h-ra Morse.

Sügisel suri San Pedros kõige vanem seltsi liige pr. Reinujaan.

Helsingi Eesti Seltsi tegevasi.

Istuvad, vasakult paremale: A. Jask – seltsi kirjatöötaja (V.-E. Almanaki kirjasaatja); J. Hart Seltsi esimees; magister W. Grünthal-Ridala; prl. A. Römers; pr. A. Schwalbe; pr. M. Kalbek – kirjatöötaja abi; 2. reas, seisavad, vasakult paremale: pr. E. Paulmann, M. Kann; J. Kingo – majavanem; pr. A. Mägi; R. Grünberg – laekur; G. Urb.

Helsingi eestlaste elust.

Helsingi Eesti Selts pühitses s. a. aprillikuul oma 20. a. juubelpäeva. Tähtpäeva puhul oli korraldatud tuumaka eeskavaga aktus, kus esinesid eesti ja soome kunstijõud. Seltsi naispere, kes aastaid oli seltsile uue lipu muretsemiseks suure agarusega markasid kogunud, võis sel päeval rahuldusega oma kaunist ja väärikat ülesannet teostada. Öhtul oli pidulik sööming. Osavõtt seltsi juubeliteost, aktusest, kui ka öhtust oli rohkearvuline ning see pidu jättis endast järele ilusa mulje. See oli ka viimane suurem pidu, mis selts oma endistes ruumes pidas, kus oli asunud üle kümne aasta.

Maikuu algul hakati lammutama Eesti saatkonna maja (puust ehitis), milles aset leidis ka H. E. S. Seepärast selts oli sunnitud ruume tühjendama. Nüüd on sellele kohale, kus asus meie selts, kerkinud uus kivihoone, milles algab juba lähemal päevil jälle elu ja töö. Seltsi juhatuse poolt astunud sammud, et H. E. S. ka uues saatkonna majas endale peavarju leiaks — jäi tagajärjeta. Seltsil tuli hakata elama nüüd kodutu elu. See oli meelt masendav. Seltsi vallasvara tuli ladusse hoiale anda, teadmata, millal seda jälle sealt saab võtta tarvitusele... Seltsile uue korteri muretsemine, sarnase, mis vähegi vastav oleks olnud seltsi elunõuetele, oli raskustega seotud.

Ka Eesti juubelilaulupeole korraldatud huvisõit, millele oli rajatud palju ilusaid

lootusi, lõppes seltsi kassast juuremaksuga. Kuna aga ringreis Sise-Eesti linnadesse, mille ekskursioonist kümme-kond soomlast osa võtsid, tõi üle 400 Smk. ülejääki.

Möödunud oli suvi ja sügis, lähenemas juba külm talv, aga meie selts oli ikkagi veel koduta. Aga siis naeratas seltsile jällegi õnnepäike: selts sai omale korteri! Seltsi praegune asukoht on Helsingi konservatooriumi majas, 5. korral. Korteri koosneb kolmest toast, mida vajaduse korral võib liikuvate vaheseintega muuta ühiseks saaliks, kuhu võib mahutada üle 200 inimese. Maja on Helsingi uemaid ja on varustatud kõigi ajakohaste mugavustega. Asub väga kättesaadaval kohal, Soome parlamendimaja kõrval. Selts võib kasutada ka kööki. Üür on soodne. Leping on tehtud üheks aastaks. Selts võib ruume kasutada kaks korda nädalas, s. o. teisip. ja reede öhtutel. Juhatus on otsustanud ruume järgmiselt kasutama hakata: teisip. öhtutel naiste käsitööd ja teejoomine, kusjuures püütakse neile öhtutele anda enam-vähem seltskondliku koosviibimise ilmet; reede öhtutel on nähtud ette: juhatuse koosolekud, uute liikmete vastuvõtmised, raamatute väljandmine, kõned, loengute ja kirjanduslikud öhtud ning mitmesugused mängud, mis seltside elus on lubatavad.

Käesoleval korral, tegevate jõudude puudusel, seltsil ei ole näitetruppi ega ka lau-

lukoori. Kuid loodame tagasi saada need seltsi elu vaimsed väärtused!

Seltsil tuli nüüd üleliigne vallasvara müüa ära.

Viimased aastad osutavad seda kurba elutõde, et meie seltsi liikmete arv on vähenema hakanud. Aeg on muutunud inimesed seltsielu vastu loiuks ja ükskõikseks. Seltsil olgu nüüd suuremaks ülesandeks see, et koondada kohalisi eestlasi oma avaraisse ja mugavaisse ruumidesse ning asuda tööle nende vaimliste huvide tõstmiseks.

Reedel, 17. nov. oli seltsi uutes ruumes hooaja avang ühes kohvi- ja teelauaga ning ettekannetega.

A. J.

Välis-Eesti Ühingu klubi tegevusest Riias.

Käesoleval hooajal ärapeetud omavahe- listest koosviibimistest oli kõigiti elav 30. novembri õhtu. Iseäralise huviga jälgisid rohkearvuliselt ilmunud koosolijad hra V. I. poolt ettekantud referaati ka iga väliseest- last huvitava teemil: „Eesti uus põhi- seadus“.

On juba traditsiooniks saanud V.-E. ü. klubi koosviibimistel ikka ülevaateid anda möödnute ja lähemal ajal ettenähtavate sündmuste kohta meie rohkearvulise, kuid kahjuks vähe kooskäiva, eesti selts- konna elust. Viimane kord oli uudiseid pal- ju ja suure tähtsusega, sest meid külastas 17. novembril meie Eesti kodumaa riigi- vanem K. Päts. Novembrikuu oli ka vaim- liselt Riia eestlaskonnale rikastav, sest 12. novembril pidas õpetaja hra Jüri Mar- tenson, Võrust, jumalateenistuse, jutlusta- des teemil, mis igat kodumaalt eemalviibi- vat eestlast hingeliselt haaras. Härra Juht ilustas jumalateenistust kontrabassimuusi- kaga, hra Redlichi saatel klaveril. Kurvas- tav nähe kõige selle juures oli asjaolu, et kauaoodatud jumalasõna kuulutamist umbes 150-pealine eestlaskond ainult kitsas kooli saalis pidada võis, kuigi Riias suur ja avar eesti kirik olemas. Suur aitäh selle võimalise külakosti võimaldamise eest kuulub Riias asutatavale teise pihtkonna eestvõtjatele, eestkätt laialt tuntud V.-E. ü. klubi liikme Karl Birki'le.

V.-E. ü. klubi liikmeskond on viimasel ajal jälle suurenenud ja sai omale mitu uut liiget juurde. Iseäranis rõõmustav seejuu- res on, et nende seas mitmed klubi kaudu jälle leidsid sideme Riia eestlaskonnaga, kes abiellumisega või muul põhjusel eest- laskonnale aegapidi võõrdunud olid.

V.-E. ü. klubi juhatuse koosseis on sel aastal järgmine: saadiku a. t. Jaan Mölder, aukonsul H. Rosenfeldt ja hrad J. Roni- mois, V. Mühlmann, V. Ivask ja Ed. Loss- mann. Kurvastav on V.-E. ü. klubil ja vis- tisti küll tervel eestlaskonnal Lätis, mõelda hra Jaan Mölder'i lahkumisele Riia- st. Olgu kas eesti organisatsioon või üksik eestlane Lätis — kitsikusse sattudes seati sammud ikka Jaan Mölderi poole ja asi oli jällegi korras!

Kõigi eelnähtuste järgi otsustades, on mitmeti elavust Riia eestlaskonnas märga- ta, milleks loodetavasti tegevust alanud Eesti Organisatsioonide Liit Lätis mitmeti- gi saab kaasa aitama.

K. K—i.

Eesti Organisatsioonide Liit Lätis.

Veebruarikuul k. a. registreeriti Riia ring- konnakohtu poolt Eesti Organisatsioonide Liit Lätis. Algul ühinesid liiduks Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisselts ja Riia Eesti Naisselts. Liidu osanikkude kogu teine koosolek peeti 28. novembril s. a. Juha- tuse tegevuse aruandest selgus, et ülesan- ded, mida esimene asemikkude kogu k. a. kevadel juhatusele tegi, viimase poolt edu- kalt olid lahendatud, nimelt oli suve jook- sul teostatud laste saatmine Eestisse ja ka seltside koondamine Liitu on jõudmas lõ- pule. Asemikkude kogu võttis Liidu liige- teks vastu viis Lätis tegutsevat eesti seltsi. Juhatusele tehti ülesandeks kaasa aidata uute seltside ellukutsumisele seal, kus eest- lasi suuremal arvul elamas. Otsustati väl- ja anda album-aastaraamat, kuhu peale seltside tegevuse ülevaadete ja artiklite loo- detakse paigutada ka ilukirjanduslikke tõid Lätis asuvatelt eestlastelt. Liidule sisse- tulekute hankimiseks otsustati korraldada rahaline loterii.

K-sis.

Väliseestlased! Kellel oleks võimalik ja sooviks toetada edasiõppimise puhul välismaal

£ **250.—** (\$ **1.200.—**)

suuruses summas. Lähemate teadete saamiseks palume Välis- Eesti Ühingu poole pöörata aadr.: P. O. B. 100, Tallinn, Estonia.

Foto I. Toop.

Brasillia eestlased Sao Paulos. (v. lhk. 20)

Eesti Hariduse- ja Kultuurseltsi „Uus Kodu“ tegelased. Istuvad: (vasakult paremale) hr. H. Bauer, hr. A. Suursoo, hr. P. Veltson, prl. M. Korrisson, hr. H. Lepikson, (x -esimees) pr. H. Saroff, hr. A. Reks, hr. Saber, hr. Pentus ja hr. Treiman. Teine rida: (seisavad) hr. J. Toop, hr. F. Michelson, hr. J. Huuk, hr. Lorents, hr. Ramm, hr. J. Suursoo, hr. Kõivamägi, hr. E. Anderson, hr. V. Kalju, hr. A. Kalju, pr. Zirk, (tundmata), hr. Zirk ja hr. Rupsky. Kolmas rida: (püsti) hr. Ulmer, hr. Trell ja hr. Veiderpass.

Ringvaateid välismailt.

Sidney eestlaskonna elu ja edu.

Võrreldes teiste ilmajagudega, on Austraalia Eesti pere kahtlemata väiksemaid. Peapõhjus on siin maa kaugus, sõidupileti kulukus ja sissepääsu kitsendusmäärused.

Pioneerid Austraaliasse asumisel olid Eesti meremehed, kellest mõned juba 40 aastat tagasi asusid siia elama. Sellele väikesele Eesti perele tõi esimese suurema lisanduse maailmasõda. Et sõjamõllust eemale jääda, lahkusid nii paljudki riikidest, millised olid sõja tallermaaks, kaugematesse ilmajagudesse. Statistiliste andmete põhjal oli Austraalias 1925. aastal, s. t. enne eestlaste suurima emigratsiooni algust, peale saja isiku. Eesti pioneerideks siin olid Goodeberg, Kuber, Kepp, Onton, Einsaar, Valter'id, Herpeamiseksi tõukejõuks eestlaste suuremees, Väher, Kukk, Rappo j. t.

Peamiseks tõukejõuks eestlaste suuremal arvul siia emigreerimisel tuleb lugeda siin tol ajal valitsevaid lahedamaid elutingimusi ja soodsamaid töövõimalusi. Enamus eestlasi, kes siia asusid, olid kodumaal kindlas teenistuses ja said Eesti olude kohta rahuldavat töötasu. Kui vaatame, et enamus Austraaliasse rännanud eestlastest oli optandid, siis leiame selles teise mõjuva põh-

juse väljarändamiseks: ei olnud püsivaid sidemeid kodumaaga. Kuna Eesti ei suutnud pakkuda niivõrd lahedaid eluvõimalusi, nagu seda enamusel optantidest oli Venemaal, siis vaadati ringi, otsides soodsamat kohta uueks eluasemeks. Jäädi peatuma Austraaliale, millest siis veel võrdlemisi vähe teati, aga need teated olid kaunis julgustavad. Realiseeriti oma varandus kodumaal ja asuti teele „tundmatule kullamaale.“ Suurim eestlaste juurevool siia algas 1926. aastal. Eestlasi tuli siia 1924. a. — 33 isikut, 1925. — 71, 1926. — 158, 1927. — 604, 1928. — 203, 1929. — 88, 1930. — 22, 1931. — 18, 1932. — 15, kokku 1196 isikut. Kodumaale on tagasi sõitnud 1932. aastani 301 eestlast. Viimase kolme aasta statistika näitab sissesõitvate eestlaste arvu suurt langust, mille peamiseks põhjuseks on 1932. aastal tookordse Scullin'i töölisvalituse poolt maksmapandud emigratsiooni määruste kitsendus, mille põhjal maandumise luba anti ainult neile, kellel siin omaksed ees olid. Võrreldes sissesõitnuite ja kodumaale tagasisõitnud eestlaste arvu, näeme, et 26% sissesõitnuist on kodumaale tagasi pööranud, millist arvu võib lugeda nor-

maalseks. Sissesõitnud eestlastel oli alguses suurimaks takistuseks kohaliku keele. s. o. inglise keele puudulik oskus, kuid et enamus olid head töölised omal erialal, siis õnnestus paljudel peatselt teenistust leida oma vastaval alal. Teised leidsid teenistust maale farmidesse ja nii mõnedki Canberra ehitustöödele. Kuid varsti hakkas end tunda andma siinsele tööliskonnale meelekibedust sünnitav asjaolu ja nimelt: püsiva teenistuse puudus. Kui oli tööd, siis töötati neli kuni viis kuud ööd kui päevad läbi, ja olid tellimised otsas, siis tuli järgnevat seitsme kuud kodus „sõrme imeda.“ Suur ülemaailmeline majanduskriis hakkas siin mõju avaldama 1929. aastal ja peatselt näitas tööpuuduse indeksi, mis seni oli võrdlemisi madal, tugevat tõusu.

Kuid eestlased neile omase visadusega, mis meie esivanemaid seitsesada aastat õhutas vastu panema ja täis lootust helgemale tulevikule kõike ohvriks tooma, ei vandunud ka nüüd alla. Aasta hiljem leiame eestlasi juba peaaegu kõigil ärialadel oma peremeestena. Arvukas kogu eestlasi ostsid omale farmid, sest on ju eestlane põline põllumees. Praegu on eestlasi tegevuses järgnevatil aladel: õmblusäride omanikke, kübarategijaid ja naiserätsepaid 26, kingseppi — 51, rätsepaid — 12, piima- ja karjasaaduste äriomanikke — 26, farmereid — 32, kohvikute ja pagariäride pidajaid — 8, juukselõikajaid — 5, orkestrante — 7, kelleseppi — 4, elektri- ja raadioäride omanikke — 3, era-autojuhte — 7, sporditarvete äriomanikke — 1, paberossi hülsivabrikante — 1, liivapaberi vabrikante — 1 ja üksikuid veel teistel aladel. Üldse on eestlasi oma peremeestena tegevuses peale 170 või 23% eestlaste üldarvust. Eestlased on ärialal kui ka tööstuses omale hea nime loonud oma tööoskuse, usinuse ja püsivusega, mille tõttu õigustatult seisame Skandinaavia rahvaste kõrval kui Austraaliale soovitatavad emigrandid. Eestlased, nüüd, kus enamus on juba siin kuus aastat viibinud, on oma olukorraga rahul, kuna on suudetud teataval määral siinse eluga kohaneda. Enamus eestlasi on jäänud peatuma New South Wales'i osariiki ja nimelt selle pealinna Sydney'sse, mis oma 1.257.000 elanikuga on Austraalia suuremaks linnaks ja omab, kuigi niiske, siiski võrdlemisi terve kliima.

Et selgemat pilti pakkuda siinseist elutingimustest, siis annan lühikese ülevaate siin praegu valitsevaist hindadest ja palkadest. Pean siinjuures mainima, et ühes palkade tunduva kärpimisega on kaasas käinud elukalliduse indeksi märgatav langus.

Seaduse poolt kindlaks määratud lihttöölise palk nädalas on meestel £ 3/12/— ja naistel £ 1/17/6. Ametimeestel, kes on oma vastava

uniooni või töölisühisuse liikmed, kõigub palk £ 4½—5½ vahel. Üks Austraalia nael on Eesti rahas praeguse kursi järele (peale krooni taseme muutmist) E. Kr. 15.50. Naismajateenija palgad on 15 shillingust kuni £ 1/15/.

Leheveergudel võib leida aga sadandeid kuulutus, kus ametimehed otsivad tööd, olles valmis leppima 10—12-shillingulise päevapalgaga, ja, kuigi on karistatav tööliste alla normi palka maksta, pean ütleva, et nende väiketöösturite arv ei ole kuigi väike, kes praegust majanduslikku rasket olukorda nii oma huvides ära kasutavad. Siinne vabrikantide ühing võitleb visalt ja järjekindlalt tööpäeva pikenduse ja palkade kärpimise eest, sest leitakse, et 44-tunnilise tönädala juures ei suudeta küllalt edukalt võistelda välistööstustega, kes kõrgete tollide peale vaatamata suudavad omi saadusi odavamalt turule lasta.

Kõik töölised maksavad ühe shillingu naela pealt riigile töötatöölise fondi heaks, millest siis kõigile registreeritud töötatöölisele natuuras toetust antakse, milline on viie shillingu suurune üksikuile ja umbes kaks naela 8—9-liikmelisele perekonnale.

Korteritüürid nädalas on 12 shill. kuni 2 naelani omaette elamu eest, vastavalt maja suurusele ja asukohale. Viis aastat tagasi olid tüürid kuni 75% kallimad praegustest. Meesterahva valmisilikond maksab 2—7 naela ja tellitud töö 3—12 naelani. Naisterahva kostüümid 3—9 naela. Meesterahva jalanõud 8 shillingust kuni £ 2/5/—. Naisterahva jalanõud 7 shillingust kuni 2 naelani. Särgid 5 shillingut kuni 1 naelani. Kaabud 9 shillingust kuni 2 naelani. Sokid 1/6—4/6. Naiste sukad 2/—12/—. Meeste palitud £ 2.—£ 7.

Toiduainete hinnad on järgmised: kahe-naelane sai viis penni, kahe-naelane rukki- või peenleib 6 penni, või nael 1/4, suhkur 4 penni, jahu nael 1½ penni, manna ja tangud 3 penni nael, munad 1/4—1/7 tosin, piim 6—7 penni liiter, loomaliha 5 penni kuni 1/— nael, lambaliha 4½—7 penni nael, sea-liha 9 penni kuni 1/— nael, juust 8 penni kuni 1/6 nael, kartul 1—1½ penni nael, kapsad 3—9 penni pea, kala 6 penni kuni 1 shilling nael.

Puuviiljad: õunad 6 penni kuni 1 shilling tosin, apelsinid 6 penni kuni 1 shilling tosin, viinamarjad 3—6 penni nael, banaanid 6 penni kuni 1 shill. tosin.

Kolme toa mööbel maksab £ 50—150. Ülal esitatud hinnad on augusti lõpul 1933. aastal valitsevate hindade põhjal noteeritud. Hinnad on ka võrdlemisi vahelduvad vastavalt linnaajagudele ja see hinnavahe on isegi kuni 35%. — Kuue aasta vältel on omale ühise kodu loonud siin 25 eesti noort,

neist abiellusid eestlastega 14 ja teiste rahvuste liikmetega 11. Eestlasi on selle aja vältel manalasse varisenud 12—15 inimest aastas. Puuduvad kahjuks andmed noorpere sündivuse protsendist, kuid jälgides meie siinset järjest kasvavat mudilasterperet, olen veendunud, et see kaugelt ületab surevuse protsendi.

L. A. Norrak.

Brasiilia eestlastel hakkas ilmuma oma ajakiri.

Brasiilia eestlaste pidev organiseerimine on jõudnud ajajärku, kus on hakanud tunda andma oma ajakirja vajadus. Ohutust ja eeskju selleks on annud New Yorgi eestlaste ajakiri „Meie Tee.“

Brasiilia eestlaste ajakiri kannab nime-tust „U s K o d u.“ Väljaandjaks on trükkikoja omanik E. Tamberg (eestlane), kuna toimetajateks on A. Aur ja E. Anderson. Kõik on agarad Eesti seltsi tegelased.

Esimene number ilmus oktoobrikuul ja sisaldas kaksteist lehekülge väga heal paberil. Sisuks on kirjutusi Brasiilia üle, 2. ülemaailmlise V.-E. kongressist, kodumaa uudistest ja seltsi elust. Siis mõned luuletused, mis sisaldavad koduigatsust.

Sissejuhatavas sõnas ütleb toimetus:

„Võõrsil olles õpime tundma oma sünnimaad, õieti hindama tema ilu, õpime armastama tema puuduseidki. Ja tunneme siis selgemini kui kunagi varem, et meil saab olla vaid üks kodumaa. Meie armastame oma maad ja rahvast, tahame koondada endid ühiseks Eesti pereks, võidelda välis-eestlaste ühise lipu all.

Meie mõte jookseb edasi meie ajakirjas. Ei ole kahtlust, et ka meie, Eesti pere, iseendast ja oma rahvast lugu pidades, võime üleval pidada oma rahvuslikku häälekandjat. Tahame olla ja jääda erapooletuks, seista kõrgemal väiklastest isiklikudest nägelistest, igale eestlasele olla tema mõtte edasisaatja, siis ei ole kahtlust, et praegusel mõttel on tulevikku.“

Ajakiri hakkab ilmuma üks kord kuus.

Lõuna-Ameerika eestlaste pere on küllalt niivõrra suur, et üleval pidada oma väikest ajakirja. Kui väljaandjal ja toimetajal õnnestub koguda ajakirja ümber suu-remat osa eestlasi, peaks olema ajakirja tulevik kindlustatud.

Põllupidaja mured Lääne-Kanadas.

Saaduste hinnad on madalad.

Terves Põhja-Ameerikas oli möödunud suvi kuiv ja põuane. Ka Lääne-Kanada ei olnud erandiks. Põuale seltsis siin veel rohutirtsude hävitustöö, mis — olgugi, et nende vastu võideldi — tõi palju kahju. Nii

oli viljasaak Lääne-Kanadas möödunud suvel õige kehv.

Loomatoidust tuli samuti suur puudus, sest kus ei saadud vilja, seal ei saadud ka loomatoitu. Tuli loomi ümber vedada neisse kohtadesse, kus oli saadaval vilja ja loomatoitu. See loomade ümbervedamine nõudis väga suurt kulu, mis oleks loomapidajatel enestel käinud üle jõu. Nii tulid neile appi ja osa kulusid kandsid provintsi- ja linnavalitsus, dominioonivalitsus ja raudteede ühing.

Vaatamata kuivale suvele ja kehvale viljasaagile on vilja hinnad praegu õige madalad. Suvel oli küll märgata viljahindade tõusu—nii maksis, näit., käesoleva aasta juulis nisu bushel 75 senti, — kuid see tõus oli ajutine. Praegu on vilja hinnad busheli eest: nisu — 45 senti, kaer — 16, oder — 13 ja rukis — 13 senti.

Kariloomade hinnad langevad ja tõusevad ühes vilja hindadega. Nii on nad praegu õige madalad. Kariloomade eluskaal hinnatakse 100 naela pealt 1 dollar kuni 2 doll. 25 cendini. See hind maksetakse lihaloomade eest, kõhnadel loomadepole peamtingit väärtust.

Ka lammaste eest saab karjapidaja õige madalat hinda. Lamba peamine väärtus — vill — ei maksa käesoleval ajal kuigi palju ja liha maksab veelgi vähem. Lihaks ostetakse ainult tallesid, ja nende hinnad on kõikumavad, vastavalt nende headusele ja kaalule.

Kõige kõrgemat hinda saab praegusel ajal sigade eest. Nii maksetakse 100 naela eest sigade eluskaalust 4—5 dollarit, kuid ka siin on hinnad kõikumavad. Suured ja raskead sead on odavamad, kui noored.

Sulgloomade hinnad on ka tublisti langenud, võrreldes varemaste aastatega, samuti ka või ja kanamunade hinnad.

Hindade languse tagajärjel on tööpuudus siin tunduvalt suurenenud, nagu praegusel ajal igalpool maailmas. J. M.

Eesti film Ameerikas ja Ameerika eestlaste helifilmimine.

Eesti Haridusliidu sekretär E. Wenderilahkel kaasabil ja sihtasutus „Eesti kultuurfilm“ operaator K. Märksa vastutulekul Ameerika Eesti Liidu esitajal oli võimalik hankida üle 6000 meetri eesti filmi tarvitamiseks.

Hra Märksa tunneb rohkem huvi Välis-Eestist ja on nüüd otsustanud tuleval kevadel ette võtta reisu läbi Ameerika, rännates läbi kõik eestlaste asundused maal ja linnades, ning tehes helifilme igas kohas. Hra Märksa on teeninud kolm aastat kamera meheks „Paramount News“i kesk-euroopa osakonnas. Ettevõtte läbiviimist kergendab asjaolu, et M. öde elab New Jer-

seys ja vend Los Angelesis, kus on võimalus pikemat aega peatuda. Kuuldavasti hra Märskal olevat kokkulepe ühe eesti kinoga ja filmikontoriga filmide kasutamise suhtes.

Ühes ülesvõtte aparaadiga hra M. toob kaasa ka filme uemaist sündmusist Eestis. Kõiki eesti asundusi, kes soovivad endid lasta filmida, palutakse sellest aegsasti ette teatada Ameerika Eesti Liidu juhatusse (American Estonian League, 310 Lenox Ave., New York City).

Ka varsti kohale jõudvaid filme võib saada tarvitamiseks nüüd kohe — tasuta, ainult saatekulu eest, kui on kindlustus, et film tagasi saadetakse.

„Meie Tee“.

Uus ingliskeelne kuväljaanne Eesti üle New Yorgis.

Neil päevil ilmus New Yorgis ingliskeelse „Estonian Bulletin'i“ esimene, novembri, number, mis sisaldab huvitavaid, nähtavasti asjatundlikult valitud ja heas inglise keeles teateid ja andmeid Eesti üle mitmesugustelt aladelt. Majandusteade kõrval väljaandes on näiliselt erilist rõhku pandud huvitõstmisele Eesti kui turistlise maa vastu ameeriklaste keskel. Nendele aladele on lisandatud teateid eesti päevauudistest, nii, nagu neid vajab ameerika ajakirjandus.

„Estonian Bulletin“ ilmub New Yorgi eesti peakonsulaadi juures töötava informatsioonibüroo väljaandel. Esimese numbriga järele otsustades uus väljaanne, juhul, kui teda pidevalt ja küllaldasel arvul levib üle Ameerika, osutuks märkitavaimaks teguriks alal, mis tänini on püsinud sõõdis.

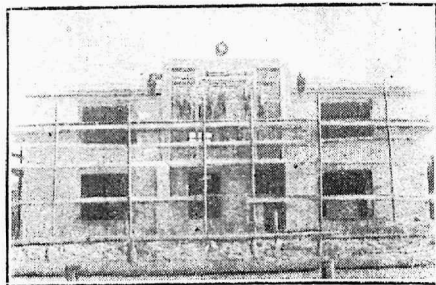
„Meie Tee“.

New Yorgi Eesti konsuli K. Kuusiku ametijuubel.

20. okt. s. a. pühitses New Yorgi Eesti konsul K. Kuusik oma 10-aastast ametijuubelit. Kümne aasta eest astus ta Eesti Vabariigi välisestistusse ja on selle aja jooksul eestlaste seltskondlikust elust aktiivselt osa võtnud. Ta ei ole end kunagi eemale hoidnud, kui on vaja avitava kätt, ja on leidnud võimaluse oma ametiülesannete kõrval isegi juhtivalt E. H. Si elus kaasa töötada, mida väliseestlased eriliselt hindavad.

Konsul K. Kuusik on ka kauemat aega Välis-Eesti ühingu liige ja ühingu usaldus-esindajaks New Yorgis.

Tähtpäeva puhul sai K. Kuusik tervitusi teistelt välisesindajailt ja hulgalisi õnnesoove kohalikudelt majandusorganisatsioonidelt ja sõpradelt.

Hopa Eesti uus seltsimaja ehitusel.

Hopas valmib Eesti seltsimaja.

Eesti piiri läheduses olevas Hopa (Ape) linnakeses elab kogukas eestlaste pere. Linnala lähima ümbrusega kokku võib seal olla eestlasi umbes 200. Neist on koondunud Ape Eesti Haridusseltsi (asut. 1927. a.) ligi 70. Nüüd see väike selts tahab hakkama saada omale kindla varjupaiga loomisega, mis neid säilitaks kaugel tuleviku päeviks. Maja ehitamise või ostmise mõte oli seltsi peres juba ammu, kuid 1932. a. sügisel tehti lõplik otsus ehitamise kasuks. Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisselts, aidates kaasa õilsa ülesande sooritamisele, laenas Ape seltsile Ls. 3000. R. E. H. ja A. seltsist koos liiget kinkisid igaüks Ls. 100. Krundi oli selts juba ise muretsenud. Nii oli ehitamiseks vajaline aluskapital koos. Plaani valmistas ja osalist järelevalvet toimetas tasuta Riia ülikooli üliõpilane eestlane stud. ing. Arnold Kasak. Maja on projekteeritud kiviehitusena kahekordse eesmajaga, taga ühekordne saal poolteisekordse näitelavaga. Esmajoones otsustati ehitada eesmaja, kus ette nähtud kooliruumid Ape eesti algkoolile (praegu on eesti kool läti kooliga ühiseis ruumes, õpilasi üle 20), seltsiruumid ja kooliõpetaja korter. 1933. a. juulikuul algas müüritöö. Kivid olid kohale veetud juba talvel, samuti puumaterjal. Siinjuures tuleb tähendada, et kõik veod, nagu kruusa, lubja, kivide ja muu ehitusmaterjali kohaletoomine tehti seltsile tasuta seltsi liigete poolt. Samuti ennastohverdavalt rühivad ka teisis toimeandus paljud seltsi juhtivad liikmed. Nii on suur teene seltsi esimehel hra Joakit'il, kes kogu suve päevast päeva hoolitses maja kui oma ehitise eest, selle eest tasu nõudmata ja saamatagi. Sellises vaimus ehitatav maja kerkis k. a. sügiseks sarikate alla ja kui saabus oktoobris kink Eesti Riigivanemalt Ls. 984.40 suuruses, siis loodetavasti saab korralikult valmis.

Riia eestlased „Parvepoisse“ mängimas.
Istub keskel näitejuht Ferd. Pettai.

Eesti näitejuht Riias.

1933. a. 5—23. oktoobrini viibis Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisseltsi külalisena Riias Eesti näitejuht hra Ferd. Pettai. Hra Pettai korraldas siin Eesti Haridusliidu näitekonsulendina näitekursused. Osavõtt kursustest oli väga elav, üle 25 noore õppisid ja täiendasid oma näitekunsti teadmisi. Kursuste lõpul kanti ette R. E. H. ja A. seltsi avapeo puhul laulumäng „Parvepoissid.“ Etendus õnnestus kunstiliselt paremini kui harilikult, ja ka näitejuht tohtis rahul olla oma tööga. Kursuste lõpul anti kõigile osavõtnuile vastavad tunnistused.

Eesti Riigivanem külastas Läti eestlaskonda.

Eesti Riigivanema külaskäigu puhul Läti oli nähtud ette tema kavas ka vastuvõtt Läti eestlaskonna poolt, milline toimus 18. novembril kell 17 Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisseltsi ruumes S. Laagri tän. 62. Seltsi suur saal oli suursündmuse puhul kaunistatud rohelisega ja kahe riigi lippu-

dega. Vastuvõtu ajaks oli kogunenud ligi 400 inimest. Läti eesti organisatsioonide juhatused seisid keset saali poolringis, jättes R. E. H. ja A. laulukoori keskele, peaukse vastu. Määratud ajal ilmus Riigivanem hra K. Päts saatjaskonnaga. Saali ukse juures ulatasid Riigivanemale kolm eesti rahvusriides tütarlast punaseid roose. Teda tervitas Läti Eesti Organisatsioonide Liidu esimees hra Verendel. Riigivanem tervitas kõiki väliseestlasi. Seltsi laulukoor laulis eesti ja läti hümnid. Riigivanem saatjaskonnaga käitles kõiki esindajaid ja kirjutas siis nime R. E. H. ja A. seltsi külalisraamatusse.

Vahepeal Seltsi laulukoor ilustas vastuvõttu mõningate isamaaliste kontsertlauludega. Riigivanemale hra K. Päts'ile annetati Läti eestlaskonna poolt aadressalbum.

Järgnes valmistav südameisse tungiv Riigivanema lahkumiskõne ja külalised lahkusid, jättes ülevasse meeleollu koosoleva eestlaskonna. Vastuvõtt oli väga südamluk ja ilus ning jättis koosolnuisse ilusa mälestuse.

„MEIE TEE“

on ainuke Põhja-Ameerika eestlaste kuukiri. Huvitavad kirjutised eestlaste elust Ameerika linnades ja sisemaal.

Toimetus ja talitus: 310 Lenox Ave, New York, N. Y.

Välismaail: Üksiknumbri hind: 10 Am. senti. Aastatellimine: 1 dollar.

Eestis: Üksiknumbri hind: 20 senti. Aastatellimine: Kr. 2.—

Tellimiste vastuvõtmine Eestis:

Välis-Eesti Ühing, Postkast 100. Tallinn, G. Paju, Harju tän. 43 ja Balti jaama raamatukapp, Tallinn

Välis-Eesti Ühingu teateid.

Talvine tegevus algas kodumaal viibivate väliseestlaste ja ühingu vastastikuse intensiivse koostöö tähe all. Eriti valitud pidutoimkond, kuhu kuulusid nii väliseestlased kui ka ühingu juhatuse esindajad ning organiseeriva toimkonna liikmed, korraldasid 18. novembril kaubandus-tööstuskoja ruumes esimese Välis-Eesti ühingu kontsertballi.

Eriti aktiivsed peo korraldamises olid väliseestlased. Igal teisipäeval käidi koos ühingu büroos, et arutada piduga seotud küsimusi ja teha ettevalmistustöid.

Et pidul suuremaid sissetulekuid võimaldada, otsustati korraldada oma einelaud.

Ainult vastavate lubade hankimisega oli raskusi. Siin andis oma väärtusliku abi väliseestlane Johan Mölder, kes kihutas neli päeva oma luksusautoga mööda ametasutusi ja pommitas neid palvekirjadega, kasutades omi isiklikke tutvussidemeid, ja päev enne pidu olid härra J. Mölderil kõik vajalikud load käes.

Asuti kiires korras tegema sisseostusid, milline toiming oli usaldatud väliseestlase ja ühingu liikme pr. H. Rea'le. Pidutoimkond ei eksinud oma valikus, sest pr. H. Rea suutis rekordilise kiirusega sisseostud teostada. Ei ole kerge ligi 300 inimese isuga ja maitsega arvestada, nii et ühingu toiduainete ülejääkide all ei kannataks. See töö õnnestus pr. Rea' eeskujulikult.

Pidupäeva hommikul algas kaubandus-tööstuskoja avaras köögis elav tegevus. Sinna olid ilmunud väliseestlased pr. Rea, prl. H. Virgu, prl. E. Soom, pr. Margevitsh, pr. Tõnishoff ja proua Toffer, tuues endaga kaasa keedunõud ja söögiriistu. Vilunud koka juhatusel edenes töö hästi.

Ühingu sekretär B. Tiido oli igal pool leida, avaldades vahetpidamata imekiiret tegevust.

Juba mõni nädal enne pidu jagati pääsetähed omavahel eelmüügiks. Siin oli jällegi väliseestlaste aktiivsus esikohal. Müüdüd 234 pääsmest olid üle poole väliseestlaste müüdüd.

Peo kontsertosa avas sissejuhatava kõnega V.-E. Ühingu esimees hra J. Kristelstein, kes oma pooletunnilises kõnes valgustas neid ülesandeid, mis ühingul täita väliseestlaste koondamisel. Kõnele järgnes mitmekülgne muusikaline eeskava.

Suure tänu võlgneb ühingu kontsertballil tasuta esinenud h-ra Karl Ots'ale, pr. E. Jürgens'ile, prl. J. Krastin'ile, prl. H. Betlem'ile, prl. E. Avesson'ile, h-ra A. Käpper'ile, h-ra O. Enkelberg'ile, pr. A. Ilves'ele, prl. Th. Koch'ile, h-ra V. Jürisson'ile, h-ra H. Laur'ile ja h-radele A. Esperk'ile ning A. Rinne'le, kes löid pidule hea tuju ja üleva meeleolu.

Pidu peakorraldaja juhatuse liige h-ra E. Jürgens näitas oma head oskust ja suuri kogemusi peo juhtimisel, ja ta võis rahuga veenduda esitatud aruannete põhjal, et ühingu kontsertball oli õnnestunud, sest see tõi ühingule, kuigi mitte suure, siiski hädavajalise sissetuleku.

*

7. novembril, traditsioonilisel omavahelisel koosviibimisel kõneles Seltskondlikus Majas mag. Hetty Virgu teemil: „Eesti üliõpilased Põhja-Ameerika ühendriikides.“ Ettekanne oli väga huvitav ja referendile esitati palju küsimusi Ameerika eesti üliõpilaste eluolu üle.

5. detsembril esines kõnega ühingu abiesimees h-ra Ed. Riisman teemil: „Väliseestlane, kui tööjõud välismaal.“ Kõneleja valgustas väliseestlaste võitlust olemasolu eest võõrsil, võrreldes nende töövõimet teiste väljarännanud rahvuste omaga. Ed. Riisman, kes rohkesti reisinud ning Põhja-Ameerikas ja Austraalias kauemat aega töötanud, teadis mõndagi huvitavat kõnelede väliseestlastest kui töajõust välismaal.

Ühingu koosviibimistest oli viimasel ajal osa võtnud rohkearvuliselt väliseestlasi, kes koosviibimisi kasutavad omavahelisteks kokkusaamisteks ning ühingu liikmetega tutvusi sõlmivad. Tuleval aastal on ühingul kavatsus omavahelisi koosviibimisi

veelgi huvitavamaks ja mitmekesisemaks muuta, ühes tee-õhtutega, tantsuga jne.

22. oktoobril Tallinnas korraldatud hõimu-aktusel esines ühingu nimel hra Ed. Riisman, tervitades oma kõnes kõiki väliseestlasi.

Hõimupäevade puhul korraldas ühing kõikidele Tallinna koolidele Välis-Eesti näituse, kus olid välja pandud väliseestlaste ülesvõtteid kõikidest maa-dest, väliseestlaste kirjandus, diagrammid, skeemid jne. Kooliõpilased, kes rohkearvuliselt näitust külastasid, olid väga huvitatud oma suguvendade-õdede elu-olust välismail.

Üldiselt võib Välis-Eesti Ühingu juhatus rahuldustundega teha kokkuvõtte ühingu tegevusest käesoleval aastal. Oli ju käesolev aasta eriti sündmusrikas ühingu ajaloos. Ka majanduslikult on ühing selle aasta lõpul palju paremal järjel, kui kunagi varem. vaatamata rasketele aegadele. V.-E. Ühingu sidemeid väliseestlastega ja nende organisatsioonidega on rajatud kindlamale alusele ja koostöö nendega on märksa paisunud.

Välis-Eesti Ühingusse on astunud järgmised uued liikmed:

Ellam, Valentina, agronoom, Kuresaare.
Freiberg, Kurt, raadiotehnik, Tallinn.
Hurt, Maks, kaub.-tööstusk. dir., Tallinn.
Ibrus, Aleksander, äriomanik, Tallinn.
Jegorov, Maria, üliõpilane, Berliin.
Juht, Ludvig, muusika-kunstnik, Tallinn.
Kolka, Peter, põllumees, Gleason, USA.
Kurro, Elsa, kodune, New York.
Kurro, John, maaler, New York.
Küttim, Herbert, tantsuõpet., Tallinn.
Küttim, Carmen, tantsuõpet., Tallinn.
Lill, Helmi, arst, Tallinn.
Lüüs, Karl, arhitekt, Tallinn.
Oamer, Albert, arhitekt, Tallinn.
Parts, Kaarel, Riigikohtu esimees, Tartu.
Poska-Niineman, Helene, advokaat, Tallinn.
Rosin, Meinhard, tantsuõpetaja, Tallinn.
Tammann, August, raadio-ringhäälingu juhataja, Tallinn.
Tenn, Peter, majaomanik, Tallinn.
Van-Nest, õilme, kooliõpetaja, Tallinn.
Vöölmann, Evald, „Estonia“ teatri talitusjuht, Tallinn.

Uued eluaegsed liikmed:
Nippak, Aksel.

Vastutav ja tegev toimetaja : *Ed. Riisman.*

Talitusjuht : *B. Tiido.*

Toimetus : *V. Ernits, J. Jaik, A. Nippak.*

Väljaandja : *Välis-Eesti ühing, V. Posti 8, notar J. Kristelsteini kontor.*

Postkast 100, Tallinn. Telef.: 426-60.

O.-Ü. „Vaba Maa“ trükk Tallinnas. 1933.

VÄLIS-EESTI ÜHING

(ESTONIAN OVERSEAS UNION)

Vana Posti 8,
Tallinn.

Kõnetunnid : 11—14, 17—19.

Kõnetr. 426-60.

Kõikide väliseestlaste keskorganisatsioon. — Väliseestlaste aadressbüroo. — Väliseestlaste ajakirjanduse keskus. — Väljarändamise ja tagasirändamise juhtimine. — Väliseestlaste kongresside korraldamine. — Väliseestlaste huvide kaitsmine ametiasutustes. — Liikmeid ja korrespondente üle maailma.

Oma häälekandja

VÄLIS-EESTI ALMANAK.

5. AASTAKÄIK.

ILMUB ALATES 1934. a. KUUS KORDA AASTAS.

Üksiknumbri hind kodumaal 25 s. välismaal 10 Am. c. Aastatellimine kodumaal kr 2.—, välismaal § 1.—

Sild kodumaale

on ehitatud nendel väliseestlastel, kes loevad juhtivaid Eesti lehti:

Vaba Maa

Ilmub iga päev ja annab täieliku ülevaate elust-olust Eestis ning välismaal. Moodsam kodumaa leht. Rikkalik sündmuste kroonika. Üle tuhande kaastöölise. Iga päev hulk pilte. Gori valmukad karikatuurid. Tellimishind välismaale 4 E. krooni kuus.

Maa Hääl

on iseseisev maarahva ajaleht, mis ilmub kolm korda nädalas ja kus vastukaja leiavad kõik maaelaniku mured ja rõõmud. Kodumaa poliitilise elu valgustamine ilma kõrvaliste mõjutusteta. Maa Hääl toob juhatusi asjatundjatelt igapäevaseks tööks ja annab oma lugejatele head ajaviidet. Odavam kui teised maalehed Eestis. Tellimishind välismaale 1 E. kroon kuus.

Rahvaleht

valgustab kolm korda nädalas Eesti elu põnevamaid nähtusi köitval, kaasakiskuvall kujul. See on ajaleht kõigile. Tellimishind 3 kuuks 4 E. krooni kuus, 6 kuuks — 7 kr. 50 senti.

Esmaspäev

on kõige sobivam leht eestlastele välismaal. Toob iga nädal huvitavaid kirjutusi ja pildirohke ülevaate kodumaa sündmustest. Palju eesti nalja. Tellimishind 6 kuuks 3 E. krooni.

Perekonnaleht

pildiajakiri, ilmub iga laupäev värvitrükkis. Põnevad romaanid ja lühijutud. Tellimishind 6 kuuks 5 E. krooni.

Tellimised saata: O.-ü. „WABA MAA“ peatalitus, Tallinn, Eesti.

KONSERVITÖÖSTUS

RUDOLF ANDERSON

Tallinn, Kotsebue tän. 3
Tel. 440-99. Asut. 1906.

Eksporteerib

kõrgemas headuses

sprotte, õlis ja tomatid, eesti skumbriat, kohasid, siige tomatid, eesti sardiine oliivõlis, anchovis-pasteeti ing. tinatuid, marineeritud kurke, marineeritud valgeid seeni jne.

Kauba-

märk

Nõudke ainult tuntud
prov. H. JÜRGENS'I

BOR-THYMOL SEEPI

Kõrgemas headuses tualettseep vistrikute, tedretähete, päikese põlendiku ja üleliigse higistamise vastu. Teeb naha siledaks ja pehmeks. — Müük apteekides, rohu- ja teistes paremates kauplustes.

Londonis suure kuld-aurahaga kroonitud. —

Põllumajanduslik keskühisus

„ESTONIA”

Tallinn, Jaani tän. 6.

Rõnetr. 446-01 kuni 446-09.

Telegr. aadr. „Zentrestonia“.

Osakapitalid 1.000.000 kr.

Eksporteerib: Võid ja kõiki piimasaadusi.

Importeerib: Piimatralitus-sisseseadeid, ma-
— sinaid ja igasuguseid piimatööstustarbeid. —

AKTSIA-SELTS

„ODOR“

Suurim parfumeeria-
kosmeetika, majandus
ja kontoritarbete, mait-
seainete ning arstimis-
abinõude vabr. Eestis.

Soovitame: tinte, kir-
jalakke, kontoriliime,
lõhnaõlised ja kölnivett
Chypre, Königsflieder,
Pompadour, Bouquet
ja teisi puudreid, Odor
hambapastat ja pulbrit.

Ostke, toetage kodumaa tööstust!

Otstarbekohasemad

anood- ja taskulambi
patareid võivad tulla
ainult moodsamast ja
tehniliselt viimistletu-
— mast vabrikust. —

Moodsam ja suurim
patareide tehas on
Baltimail

Elektro-keemia-tööstus

URANIA

FOTO-ATELJEE

Parikas
TALLINN

KUNINGA 1.

**rahuldab ka
nõudlikumaid.**

Ateljee avatud:
äripäiviti k. 9—5
pühapäiv. k. 11—2

TAVET
MUTSU

TEATRI- ja PEO-
TARVETE ÄRI,
TALLINNAS.

Kodumaa vabrikute riide-
kauplus

Herman Rõivas

Tallinn,

Estonia pst. 11.
Kõnetr. 304-80.

**Müük suurel ja
väikesel arvul.**

Saku õlletehas

«S.

õlu ja mõdu

**Pealadu: Tallinn, Suur Kloostri
10-12. Telef. 437-36, 437-38.**

A.-S.

VENNAD KIMBERG

TRAADI JA NAELAVABRIK

LADU NUNNE 16, TEL. 448-17

Lattnaelad, papi-, pleki-, haak-, vormi-, saapanaelad, kõiksugu erinaelad ja rattaneed. Traati haljast, põletatud, tsingitud, va-setatud, okastraati ja vedrutraati.

Uhisus

„Estonia Eksporttapamajad”

Tallinnas

Eksporteerib igasuguseld lihasaadusi.

K-m.
J. Puhk ja pojad

Põhja puistee 21. Tele-
lõni keskjaam 426-40.

Suurveski :

Nisu- ja rukkipüülijahud :
„Eesti Parem“, „Kalev“,
„Sampo“, manna, kaera-
helbed „H-K“ jne. ≡

Tallinna osakond.

Estonia p. 27. Tel. 427-55

Suurveski saadused. Õli-,
raua- ja koloniaalkaubad.
Autoosad, kummid j.n.e.
≡ Dunlop reketid. ≡

**Autode esindus.
Autotöökoda.**

Põhja puistee 21.

≡ Chevrolet, GMC, Buick,
Cadillac etc. ≡

Osakonnad:

Tartus,
Narvas,
Pärnus,
Viljandis,
Valgas,
Rakveres,
Paides,
Petseris,
Tapal,
Äbjas,
Võhmas.

A-s.
„ILMARINE“

Põhja puistee 21. Tele-
lõni keskjaam 426-40.

**Metallitööstus,
valukoda.**

Malm- ja terasvalu, valts-
ja kiviveskite seadised,
naftamootorid. — Õlire-
servuaarid, bensiinjaama-
de seadised, teerullid ja
teehöõvlid jne. — Koor-
ma-, köietus- kütke- ja
autokummi lumeketid jne.

Eriala :

õlikivi küttekoldeid, radi-
aatorid, katlad ja auru-
masinad. ≡

Estonia Valge Saal

Igal õhtul

kabaree ja tants

Muusika algus kell 9 õhtul